

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
QISHLOQ VA SUV XO'JALIGI VAZIRLIGI

SAMARQAND QISHLOQ XO'JALIK
INSTITUTI

5410500- Qishloq xo'jalik mahsulotlarini saqlash va birlamchi ishlash texnologiyasi
yo'nalishi bakalavr darajasini olish uchun yozilgan

Shatboyev Fazliddinning

**“Surxondaryo viloyati Angor tumanida paxtani qayta ishlash
tizimini loyihalash” mavzusi bo'yicha**

BITIRUV MALAKAVIY ISHI

Ilmiy rahbar: assistent

A. Tulayev

Ilmiy maslahatchi: dosent

A.H.Yusupov

Samarqand-2015 y

MUNDARIJA

1.	K i r i s h	
2.	Texnik iqtisodiy asoslash	
3.	Texnologik qism	
4.	Ekologiya atrof muhitni muxofaza qilish	
5.	Standartlashtirish	
6.	Iqtisodiy qism	
7	Xulosa va takliflar	
8.	Internet ma'lumotlari	
9.	Foydalanilgan adabiyotlap	
10	Taqdimot	

KIRISH

O'zbekiston Respublikasi mustaqillikka erishgandan buyon boshqa sohalar qatori qishloq xo'jaligida ham ijobiy siljishga erishildi. Ayniqsa paxtachilikda yangi texnika va texnologiyalarni keng qo'llash birmuncha yutuqlarni amalga oshirishga sabab bo'ldi. O'tgan qisqa davr mobaynida Respublika Prezidenti va Vazirlar Mahkamasi tomonidan bir qancha qonun hamda qarorlar qabul qilindiki, bularning barchasi mamlakatimizda paxtachilikni yanada rivojlantirishga katta e'tibor berish bilan birga, agrar soha va qayta ishlash sanoatining taraqqiyoti uchun etarli imkoniyatlar yaratib berilmoqda.

Engil sanoat uchun kanop, pilla, jun va ayniqsa, ximiyaviy tolalar ko'plab ishlab chiqarilishiga qaramasdan, paxta tolasi hajmi to'qimachilik sanoati uchun asosiy mahsulot bo'lib qolmoqda.

O'zbekistonda paxta etishtirish yil sayin ortib borishi munosabati bilan paxta sanoatida paxtani dastlabki ishlash texnologiyasini mukammallashtirish va yangi texnika-texnologiya bilan qurollantirish, ko'p mehnat talab qiladigan og'ir ishlarni mexanizasiyalash va avtomatlashtirish sohasida salmoqli ishlar amalga oshirildi. Xom ashyo bazasi o'sishi bilan bir qatorda ko'pgina yangi paxta zavodlari va paxta tayyorlash punktlari qayta qurilib, paxtani qayta ishlash mexanizmlari yangi zamonaviy asbob-uskunalar bilan jihozlandi. Bu esa tayyorlanadigan paxta mahsulotlarining sifatini yanada yaxshilash imkonini bermiqda.

Ma'lumki, respublikamizda har yili 3 million 400 ming tonnadan oshirib paxta etishtirilmoqda. Shuncha paxtadan 1 million tonnadan oshiq paxta tolasi olinadi. Bu olinayotgan tolalarning asosiy qismi horijiy davlatlarga shartnoma asosida sotilmoqda. O'zbekiston paxta tolasi jahon bozorida ham birmuncha raqobatbardosh bo'lib, bu sohada nufuzli o'rinlarni egallab kelmoqda. Ayniqsa, g'o'zaning Buxoro-6, Buxoro-8, Buxoro-102, S-6527, Namangan-77 kabi navlari paxtasining tola sifati yuqori ko'rsatkichni berib, maxsus sifat yorliqlari olishga erishilmoqda.

Har yili Toshkentda o'tkazilayotgan Xalqaro «Paxta» yarmarkasining o'tkazilishidan asosiy maqsad, kelgusida rivojlangan mamlakatlar paxta sanoati

Rahbar	Tulaev A			001.429.053.BMI. 2015 y.	Варак
Bajardi	Shatbaev F				
Узг	Варак	№ хужжат	Имзо	Сана	

texnologiyalarini olib kirish, ularning tajribalaridan keng foydalanish, bu sohada O'zbekistonni jahon miqyosiga ko'tarish va etishtirilayotgan paxtaning asisiy qismini o'zimizda qayta ishlab, paxta tolasini sotishda barcha ishlarni vositachilarsiz amalga oshirishni tashkil qilish ko'zda tutilgan. «Paxta» yarmarkasida jahonning 35 dan oshiq davlatlaridan vakillar va eng yirik mutaxassislar tashrif buyurishadi. Ular o'z bilim va tajribalari bilan o'rtoqlashadilar, sohada bajariladigan kelgusi ishlar rejasi kelishib olinadi.

Ma'lumki, respublikamizda etishtirilayotgan paxta tolasining 80-85 foizi horijiy davlatlarga eksport qilinadi. Etishtirilayotgan paxta mahsulotining qariyb 30 % o'zimizda qayta ishlanadi. Kelgusida bu ko'rsatkichni 40 % ga etkazish va uni yanada oshirib borish ko'zda tutilmoqda.

Dunyo bozorida tolaning oqligi, ifloslanish darajasi va ayniqsa, mikroneyr ko'rsatkichiga alohida e'tibor beriladi. Mikroneyr ko'rsatkichi 4,8-4,9 dan yuqori bo'lsa tola dag'al hisoblanadi va dunyo bozorida raqobat qila olmaydi. Dag'al tolaning xarid narxi ham past bo'ladi. Paxta tolasiga narx belgilashda asosiy va maqbul ko'rsatkich – 23,5-26,4 gk/teks uning solishtirma uzilish kuchi hisoblanadi.

Xo'jalikda g'o'zaning tezpisharligi, hosildorligi, paxta tolasining sifati, kasalliklarga, tuproq-iqlim sharoitiga va boshqa noqulay sharoitlarga chidamliligi- bularning hammasi g'o'zaning eng maqbul seleksion navlarini tanlash va ularni oqilona joylashtirishga bog'liq.

Paxta zavodlari zamonaviy texnologiyalar bilan jihozlangan hozirgi vaqtda, bu uskunalarni unumli ishlatish uchun yetishib chiqayotgan oliy ma'lumotli, maxsus yoki o'rta ma'lumotli o'rta bo'g'in xodimlarning malakasini oshirish muhim hisoblanadi.

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti I.A.Karimovning O'zbekiston Respublikasi Oliy majlis Qonunchilik palatasi va Senatining 2010 yil 27 yanvar kuni bo'lib o'tgan qo'shma majlisida “Mamlakatni modernizasiya qilish va kuchli fuqarolik jamiyati barpo etish ustuvor maqsadimizdir” hamda Vazirlar Mahkamasining 2010 yil 29 yanvar kuni bo'lib o'tgan majlisida “Asosiy vazifamiz

Rahbar	Tulaev A			001.429.053.BMI. 2015 y.	Barak
Bajardi	Shatbaev F				
Uze	Barak	№ хужжат	Имзо	Сана	

“vatanimiz taraqqiyoti va xalqimiz farovonligini yanada yuksaltirishdir” mavzularida ma’ruzalar qilgan edi. Ma’ruzada belgilangan vazifalardan kelib chiqqan holda, mamlakatimiz aholisini sifatli mahsulotlarga bo’lgan talabini qondirish va xom ashyodan sifatli ip ishlab chiqarishni yo’lga qo’yish bo’yicha qo’shimcha chora tadbirlar ko’rish lozim.

Mamlakatimiz butunlay mustaqil, ya’ni iqtisodiy mustaqil bo’lishi uchun biz xom ashyo yetkazib beradigan davlat emas, balki jahon standartlariga javob beradigan, sifatli va raqobatbardosh tayyor mahsulotlar ishlab chiqaradigan mamlakat bo’lishi lozim. Buning uchun avvalambor barcha turdagi sanoat korxonalarini rivojlantirishdan iborat. Respublikamiz ravnaqiga bir nazar tashlaydigan bo’lsak, yurtboshimiz I.A.Karimovning O’zbekistonning mustaqillikka erishgan birinchi kunidanoq bildirgan «Biz qudratli to’qimachilik va yengil sanoatni tashkil etib, paxta bilan emas, balki barcha rivojlangan mamlakatlar kabi tayyor mahsulot bilan savdo qilmog’imiz lozim» degan fikrlarni oldimizga qo’yilgan muhim vazifa deb e’tirof etishimiz mumkin.

Sanoat tarmoqlarida kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni rivojlantirish hamda yuqori texnologiyaga asoslangan zamonaviy ishlab chiqarishlarni tashkil etish uchun keng imkoniyatlar yaratish, kichik biznes va xususiy tadbirkorlik subyektlari tomonidan ishlab chiqarishga innovasion texnologiyalar joriy etilish kerakligi ta’kidlandi.

Mustaqillik yillarida to’qimachilik va yengil sanoat korxonalari jadal sur’atlar bilan rivojlanib bormoqda. Hozirgi paytda prizedentimiz boshchiliga yurtimizda katta iqtisodiy o’zgarishlar olib borilmoqda, jumladan paxtani yetishtirish va to’qimachilik sanoati sohasidadir. Bugungi kunda O’zbekiston paxtani eksport qilish bo’yicha dunyoda ikkinchi o’rinda tursa, uni yetishtirish bo’yicha oltinchi o’rinda turadi.

Mustaqillik yillarida olib borilgan islohatlar, izlanishlar va kiritilgan ishlab chiqarishni yangi zamonaviy usullari hisobiga jahon standartlariga javob beradigan paxta tolasi ishlab chiqarilmoqda va qayta ishlanmoqda. Paxta tolasini qayta ishlash hajmi, to’qimachilikning so’ngi texnologiyalari hisobiga oshmoqda.

Rahbar	Tulaev A			001.429.053.BMI. 2015 y.		Варак
Bajardi	Shatbaev F					
Узг	Варак	№ хужжат	Имзо			

Doimiy xom ashyo bazasi, arzon energoresurslari, tajribali mutaxassislari hisobiga O'zbekiston dunyo to'qimachilik sanoatida o'z o'rnini egallab olmoqda. Shu jumladan, paxta tolasidan ishlab chiqarilgan mahsulotlar ixcham, jozibador va xaridorgir mahsulotlar sirasiga kiradi. Bozor iqtisodiyoti sharoitida to'qimachilik mahsulotlariga bir qator talablar qo'yiladi.

Bugungi kunda O'zbekiston tashqi bozorda talab katta bo'lgan mahsulot paxta tolasini asosiy ishlab chiqaruvchi va yetkazib beruvchilardan biridir.

Mamlakatimiz mustaqil hayot yo'lidan yorqin kelajak sari intilmoqda. Bu qisqa davr ichida katta yutuqlarga erishildi. O'tgan davr ichida mustaqilligimizni, siyosiy va iqtisodiy jihatdan mustahkamlash borasida qator amaliy tadbirlar ko'rildi. Shu borada, iqtisodiy sohada mustaqillikni mustahkamlash borasida jiddiy ishlashni taqoza etadi.

Mamlakatimiz mustaqillikka erishgandan keyin, aholining to'qimachilik mahsulotlariga bo'lgan ehtiyojini to'la qondirish uchun yangi korxonalarni barpo etish, hozirgi zamon texnika va texnologiyalarini qo'llash, mavjud korxonalarni qayta qurib jihozlash, ishlab chiqarilayotgan mahsulot sifatini dunyo standartlari talabiga ko'tarishdir.

Bozor iqtisodiyotidan kelib chiqib, aholining to'qimachilik buyumlariga bo'lgan talabi kundan-kunga ortib bormoqda.

Ishning asosiy maqsadi Surxondaryo viloyati Angor tumanida paxtani qayta ishlash tizimini loyihalash va tumanda keng tumanlashtirilib kelinayotgan navlarning tozalanish samaradorligini tadqiq etish.

Ishning asosiy vazifalari quyidagilardan iborat:

1. Paxtani qayta ishlovchi korxona markaziy sinov laboratoriyasidagi asbob-uskunalar va laborantlar sonini hisoblash.
2. Paxta tozalash korxonasi sinov laboratoriyasini jihozlash.
3. Turli sanoat navlaridan olingan chigitli paxtaning tozalanish samaradorligini aniqlash.
4. Turli sanoat navlaridan olingan tola tarkibidagi nuqson va chiqindilar miqdorini tadqiq etish va tahlil etish.

Rahbar	Tulaev A			001.429.053.BMI. 2015 y.	Варак
Bajardi	Shatbaev F				
Узг	Варак	№ хужжат	Имзо		Сана

5. Olingan sinov natijalari asosida ishning iqtisodiy samaradorligini aniqlash.

Rahbar	Tulaev A			001.429.053.BMI. 2015 y.		Варак
Bajardi	Shatbaev F					
Узе	Варак	№ хужжат	Имзо	Сана		

II. Korxonani texnik-iqtisodiy jihatdan asoslash

	Ko'rsatkichlar	O'lchov birligi	2013 yil yanvar-iyun	2014 yil yanvar-iyun	2014 yil 2-chorak 2013 yil 2-chorakka nisbatan (%)
	Angor tumanining tashkil topgan vaqti (sana)	1979 yil 28 noyabrda tashkil etilgan.			
1.Tumanning umumiy hududi va yer maydoni					
1.1	Tumanning umumiy maydoni (yer maydoni)	kv km.	0,39	0,39	100
	shu jumladan	ga	38731	38731	100
	Chegaraning umumiy uzunligi	km	90	90	100
	Shu jumladan boshqa xududlar bilan:				
	Qiziriq tumani bilan	km	12	12	100
	Jarqo'rg'on tumani bilan	km	30	30	100
	Termiz tumani bilan	km	30	30	100
	Muzrabot tumani bilan	km	18	18	100
1.2	Qishloq xo'jaligida foydalaniladigan yerlar	ga	17549	17549	100
	Tog'li yerlar	ga			
	Cho'lli hududlar	ga			
	Adirlar	ga			
	Taqir yerlar	ga			
	Yaylovlar	ga	1028	1028	100
	Boshqa yerlar	ga			
	Xaydaladigan yerlar jami	ga	15606	15606	100
	Sug'oriladigan yerlar	ga	15606	15606	100
	Lalmikor yerlar	ga			
	Jami xaydaladigan yerlardan:	ga			
	Sho'rlangan yerlar	ga	9092	9092	100
	Shu jumladan				
	-Kuchli sho'rlangan yerlar	ga	23	23	100
	-O'rta sho'rlangan yerlar	ga	419	419	100
	-Kuchsiz sho'rlangan yerlar	ga	8650	8650	100
	-Tekshirilmagan yerlar	ga			
	Ko'p yillik daraxtzorlar	ga	915	915	100
	Shu jumladan mevali bog'lar	ga	383	383	100
2.Mavjud mineral xom-ashyo resurslari (yer osti boyliklari), suv resurslari va gidrotexnik inshootlari					
2.1	Mavjud mineral xom-ashyo resurslar	dona			
Rahbar	Tulaev A			001.429.053.BMI. 2015 y.	
Bajardi	Shatbaev F				
Uzr	Варак	№ хужжат	Имзо	Сана	Вара

	Shu jumladan:				
	Ohaktosh, temir rudasi, marmar va h.k. (konlar nomi va hajmi ko'rsatilsin)				
2.2	Suv omborlari	birlik			
	loyihaviy hajmi	mln. m3			
	Nomi ko'rsatilsin (masalan: Tuyamo'yin suv ombori)	mln. m3			
2.3	Kanallar				
	soni	birlik	9	9	100
	Hududdan o'tgan uzunligi	km	84,5	84,5	100
	"Novshaxar"	km	16,1	16,1	100
	Tuman markazi	km	3,2	3,2	100
	Avtobat	km	8,9	8,9	100
	Garbiy	km	4,3	4,3	100
	T-7	km	6,74	6,74	100
	Angor-2	km	10,2	10,2	100
	Zang	km	27,8	27,8	100
	Angor-1	km	1,63	1,63	100
	Zang-9	km	5,6	5,6	100
	Daryolar	soni	1	1	100
2.4	Daryolar (hududdan o'tgan uzunligi)	km	17	17	100
	Shu jumladan nomi ko'rsatilsin (masalan: Amudaryo)				
	Qora suv daryo	km	17	17	100
2.5	Ko'llar	soni			
	Nomi (masalan: Aydarko'l)				
	Suv hajmi	mln. m3			
2.6	Qo'riqxonalar	birlik			
	Nomi (maydoni)	ga			
2.7	Milliy parklar	birlik			
	Nomi (maydoni)	ga			
3.Aholi punktlari					
3.1	Aholi punktlari soni	birlik	39	39	100
	shundan:				
	Shahar aholi punktlari soni	birlik			
	Shaxarchalar soni (shaxar tipidagi posyolka)	birlik	12	12	100
	Qishloq aholi punktlari soni	birlik	27	27	100
	Qishloq fuqarolar yig'ini soni	birlik	7	7	100
	Ulardan mahalla yig'inlari soni	birlik	36	36	100
	Shundan maosh olib ishlayotgan mahalla qo'mitalar raislari soni	birlik	36	36	100
Rahbar	Tulaev A		001.429.053.BMI. 2015 y.		
Bajardi	Shatbaev F				
Uz	Варак	№ хужжат			
			Варак		

4. Iqtisodiyotda band aholi					
4.1	Jami	ming.kishi	42,6	43,8	102,8
	shu jumladan				
	Kishloq xo'jaligida	ming.kishi	19,8	19,9	100,5
	Sanoatda	ming.kishi	1,7	1,8	105,9
	Qurilishda	ming.kishi	4	4,2	105
	Transportda	ming.kishi	0,8	0,9	112,5
	Aloqada	ming.kishi			
	Savdo, umumiy ovqatlanish moddiy ta'minot, tayyorlov korxonalarida	ming.kishi	5,4	5,8	107,4
	Uy-joy kommunal xo'jaligi, maishiy xizmat	ming.kishi	2,5	2,6	100
	Sog'liqni saqlash, jismoniy tarbiya va ijtimoiy ta'minot	ming.kishi	2,2	2,2	100
	Xalq ta'limida	ming.kishi	4,6	4,6	100
	Madaniyat va sa'nat	ming.kishi			
	Sug'urta, moliya, va nafaqa jami	ming.kishi	0,2	0,2	100
	Boshqaruv organlarida	ming.kishi	1	1	100
	Boshqa soha va tarmoqlarda	ming.kishi	0,4	0,6	150
5.Makroiqtisodiy ko'rsatkichlar (qiymati amaldagi narxlarda, foizi solishtirma narxlarda)					
5.1	Sanoat ishlab chiqarish	mln.so'm	29829,8	30675,9	102,8
	Shundan kichik biznesning ulushi	%	11,7	12,3	105,1
5.2	Iste'mol mollari	mln.so'm	4577,3	5017,5	109,6
	Shundan kichik biznesning ulushi	%	99,2	99,2	100,0
5.3	Kapital qo'yilmalar	mln.so'm	19475,9	23514,7	102,5
	Shundan kichik biznesning ulushi	%	100	100	100,0
5.4	Pudrat ishlari	mln.so'm	17406,5	23211,6	113,1
	Shundan kichik biznesning ulushi	%	100	100	100,0
5.5	Qishloq xo'jaligi yalpi mahsuloti	mln.so'm	96597,8	116652,5	108,0
	Shundan kichik biznesning ulushi	%	100	100	100,0
5.6	Chakana savdo	mln.so'm	90385,4	70104,2	115,7
	Shundan kichik biznesning ulushi	%	100	100	100,0
5.7	Xizmatlar jami	mln.so'm	39580,4	50798,1	121,8
	Shundan kichik biznesning ulushi	%	100	100	100,0
5.8	Pullik xizmat	mln.so'm	16238,6	20885,1	116,0
	Shundan kichik biznesning ulushi	%	100	100	100,0
5.9	Eksport	ming.doll	0	0	0,0
	Shundan kichik biznesning ulushi	%			
5.10	Import	ming.doll	0,0	0,0	0,0
	Shundan kichik biznesning ulushi	%			
5.11	Jami kapital qo'yilmalar	mln.so'm	19475,9	23514,7	102,5
	Shu jumladan				
Rahbar	Tulaev A			001.429.053.BMI. 2015 y.	
Bajardi	Shatbaev F				
Uzg	Варак	№ хужжат	Имзо	Сана	Варак

5.11.1	Markazlashtirilgan investisiyalar		581	582,2	100,2
	- byudjet mablag'lari	mln.so'm	118	119	100,8
	- byudjetdan tashqari fondlar mablag'lari	mln.so'm	463	463,2	100,0
	- xukumat kafolati ostidagi horijiy investisiyalar va kreditlar	mln.so'm	0	0	0,0
5.11.2	Markazlashmagan investisiyalar		18894,9	22932,5	121,4
	- korxonalarning o'z mablag'lari	mln.so'm			
	- tijorat banklari kreditlari	mln.so'm	0	0	0,0
	- to'g'ridan-to'g'ri horijiy investisiyalar va kreditlar	mln.so'm	0	0	0,0
	- aholi mablag'lari	mln.so'm	3410	3628,5	106,4
	- boshqalar	mln.so'm	0	0	0,0
5.11.3	Investision loyihalar soni		0	0	0,0
	Qiymati	mlrd.so'm	0	0	0,0
6.Ishga tushirilgan ijtimoiy soha obyektlari					
6.1	Kasb hunar kollejlari				
	Yangi qurilish	birlik			
	Ularning quvvati	o'quv.o'rni			
	Yotoqxona o'rni	joy			
	Kapital rekonstruksiya	birlik			
	Ularning quvvati	o'quv.o'rni			
	Yotoqxona o'rni	joy			
6.2	Akademik lisey				
	Yangi qurilish	birlik			
	Ularning quvvati	o'quv.o'rni			
	Yotoqxona o'rni	joy			
	Kapital rekonstruksiya	birlik			
	Ularning quvvati	o'quv.o'rni			
	Yotoqxona o'rni	joy			
6.3	Umumta'lim maktablari				
	Yangi qurilish	birlik			
	Ularning quvvati	o'quv.o'rni			
	Kapital rekonstruksiya	birlik			
	Ularning quvvati	o'quv.o'rni			
6.4	Maktabgacha ta'lim muaasasalari				
	Yangi qurilish	birlik			
	Ularning quvvati	o'quv.o'rni			
	Kapital rekonstruksiya	birlik			
	Ularning quvvati	o'quv.o'rni			
Rahbar	Tulaev A		001.429.053.BMI. 2015 y.		
Bajardi	Shatbaev F				
Uz	Варак	№ хужжат			
		Имзо			
		Сана			Варак

6.5	Bolalar musiqa maktablari				
	Soni	birlik			
	Ularning quvvati	tip			
	Yotoqxona oʻrni	joy			
6.6	Sport inshootlari				
	soni	dona			
	quvvati	qatnov			
	Ichimlik suvi tarmoqlari tortish				
6.7	Axoli punktlari soni	birlik			
	Tarmoqning uzunligi	km	0	0	0,0
	shu jumladan qishloqda	km			
	Axoli punktlari soni	birlik			
	Tarmoqning uzunligi	km	0	0	0,0
6.8	Tabiiy gaz tarmoqlari tortish	km			
	Axoli punktlari soni	birlik			
	Tarmoqning uzunligi	km	0	0	
	shu jumladan qishloqda	km			
	Axoli punktlari soni	birlik			
	Tarmoqning uzunligi	km	0	0	
6.9	Aholi uy-joylari qurilishi	ming.kv.m	16	18	112,5
	Shu jumladan qishloq joylarda	ming.kv.m	16	18	112,5
	Ulardan namunaviy asosda qurilgan uy joylar				
	soni	dona	45	45	100
	maydoni	kv.m	6100	6100	100,0
7.Xoʻjalik yurituvchi subyektlar soni					
7.1	Xoʻjalik yurituvchi subyektlar soni	birlik	1541	1627	105,6
	Shundan				
	Davlat mulki shaklida	---	152	152	100,0
	Nodavlat mulki shaklida.	---	1389	1475	106,2
7.2	Kichik biznes va xususiy tadbirkorlik subyektlari soni	birlik	1373	1459	106,3
	Shundan:				
	Faoliyat koʻrsatayotgani	birlik	1514	1087	71,8
	Faoliyat koʻrsatmayotgani	birlik	27	540	0,0
7.2.1	Kichik korxonalar soni	birlik	135	136	100,7
	Faoliyat koʻrsatayotgani	birlik	0	0	0,0
	Faoliyat koʻrsatmayotgani	birlik	0	0	0,0
7.2.2	Yakka tartibdagi tadbirkorlik subyektlari soni	birlik	879	920	104,7
	Faoliyat koʻrsatayotgani	birlik	722	753	104,3
	Faoliyat koʻrsatmayotgani	birlik	157	167	106,4
Rahbar	Tulaev A			001.429.053.BMI. 2015 y.	
Bajardi	Shatbaev F				
Uzr	Варак	№ хужжат	Имзо	Сана	Варак

7.3	Horijiy investisiyalar ishtirokidagi korxonalar soni	birlik	0	0	0,0
	Shu jumladan				
	Respublika tasarrufidagi korxonalar	birlik			
	Hududiy tasarrufdagi korxonalar	birlik	0	0	0,0
	Ulardan faoliyat ko'rsatmayotgan korxonalar	birlik	0	0	0,0
	Qo'shma korxonalar tomonidan ishlab chiqarilgan mahsulot	mln.so'm			
	Qo'shma korxonalar tomonidan amalga oshirilgan eksport hajmi	ming.doll			
8.Tashqi savdo aylanmasi					
8.1	Tashqi savdo aylanmasi	ming doll.	0	0	0
	Shundan:				
8.1.1	Eksport	ming doll.	0	0	0
	Shu jumladan hududiy eksport	ming doll.			
8.1.2	Import	ming doll.	0	0,0	0
	Eksportni amalga oshiruvchi korxonalar soni	birlik	0	0	0
	Shu jumladan hududiy eksportni amalga oshiradigan korxonalar soni	birlik			
8.2	Eksport tarkibi (xom-ashyo, mahsulotlar nomi) masalan qishloq xo'jalik mahsulotlari, paxta tolasi, yengil sanoat mahsulotlari, xalq iste'moli mollari va x.k.				
	- paxta tolasi	ming doll.	0	0	0
	- oziq-ovqat mahsulotlari	ming doll.			
	- energiya resurslari	ming doll.			
	- yengil sanoat mahsulotlari	ming doll.			
	- xizmatlar	ming doll.			
	- ximiya sanoati mahsulotlari	ming doll.			
	- qora va rangli metallar	ming doll.			
	- mashina va uskunalar	ming doll.			
	- boshqalar	ming doll.			
9.Sanoat va xizmat ko'rsatish korxonalari					
9.1	Sanoat korxonalari	birlik	40	60	150
	Ulardan				
	Yirik korxonalar		1	1	100
	Kichik korxonalar		39	59	151,3
Rahbar	Tulaev A		001.429.053.BMI. 2015 y.		
Bajardi	Shatbaev F				
Uzr	Barak				
	№ hujjat	Imzo	Sana	Barak	

	Ulardan mahsulot (ish va xizmatlar) hajmi				
	Amaldagi narxlarda	mln.so'm	25581,6	30968,7	121,1
	Qiyosiy narxlarda	mln.so'm	29829,8	30675,9	102,8
	O'sish sur'ati	%	0	0	0,0
	shu jumladan: hududiy sanoat korxonalari tomonidan ishlab chiqarilgan mahsulotlar hajmi				
	Amaldagi narxlarda	mln.so'm	525,4	572,5	109,0
	Qiyosiy narxlarda	mln.so'm	577,9	564,4	97,7
9.1.1	Tarmoqlar bo'yicha mahsulot hajmi				
	Misol uchun:				
	Yengil sanoat-jami (paxta sanoat bilan birgalikda)	mln.so'm	25395,2	25860,4	101,8
		%	0,0	0,0	0
	Shu jumladan yirik sanoat korxonalari kesimida (masalan paxtasanoat, yengil sanoat korxonalari)	mln.so'm	25395,2	25860,4	101,8
		%	0,0	0,0	
	"Angor Paxta" tozalash XJ	mln.so'm	25395,2	25860,4	101,8
		%	0,0	0,0	0
	Oziq-ovqat sanoati-jami	mln.so'm			
		%			
	Shu jumladan yirik sanoat korxonalari kesimida (masalan yog'-moy kombinatlari)	mln.so'm			
		%			
	Un-krupa va kombikorma sanoati	mln.so'm			
		%			
	Shu jumladan yirik sanoat korxonalari kesimida (masalan don kombinatlari)	mln.so'm			
		%			
	Qurilish materiallari sanoati	mln.so'm			
		%			
	Shu jumladan yirik sanoat korxonalari kesimida (masalan g'isht, shifer, sement va boshqa mahsulotlar ishlab chiqaruvchi korxonalar)	mln.so'm			
		%			
	Boshqa tarmoqlar (yuqoridagi tartibda davom ettirilsin)				
	Ishlab chiqarilgan iste'mol	mln.so'm	4577,3	5017,5	109,6
Rahbar	Tulaev A			001.429.053.BMI. 2015 y.	
Bajardi	Shatbaev F				
Узг	Варак	№ хужжат	Имзо	Сана	Варак

	tovarlari hajmi				
	O'sish sur'ati	%	0	0	
	Shu jumladan				
	Oziq-ovqat iste'mol mollari	mln.so'm	4341,3	4704,7	108,4
	Nooziq-ovqat iste'mol mollari	mln.so'm	236	312,8	132,5
	Gidro elektr stansiya (GES)lari	birlik			
	Nomi (quvvati)	mln.kVt soat			
	Issiqlik elektr stansiyalari	birlik			
	Quvvati	mln. kVt soat			
9.2	Qurilish tashkilotlari soni	birlik	28	28	100
	Ulardagi bajarilgan pudrat ishlari hajmi	mln.so'm	17406,5	23211,6	113,1
	Shartnoma narxlarida	mln.so'm			
	Solishtirma narxlarda	mln.so'm			
	Qurilish texniklar soni	dona	25	25	100
9.3	Transport korxonalari soni	birlik			
	Jumladan:				
	Yo'lovchi tashish korxonalari	-«-	1	1	100
	Yo'lovchi tashish aylanmasi	mln.yo'l.km	78,1	83	106,3
	Yuk tashish korxonalari	birlik	1	1	100
	Yuk tashish aylanmasi	mln.tn.km	11,5	12,4	108,3
9.4	Aloqa korxonalari	birlik	0	0	0
	Aloqa korxonalari daromadi	mln.so'm	0	0	0
10.Moliyaviy ko'rsatkichlar					
10.1	Mahalliy byudjet daromadlari va xarajatlari				
	Mahalliy byudjet daromadlari	mln.so'm	22176,4	22523,7	101,6
	<i>shu jumladan, dotasiya</i>	<i>mln.so'm</i>			
	<i>subvensiya</i>	<i>mln.so'm</i>	0,0	15020,0	0,0
	Mahalliy byudjet xarajatlari	mln.so'm	24422,3	23986,4	98,2
	Shu jumladan				
	Ijtimoiy-madaniy tadbirlar	mln.so'm	0,0	0,0	0,0
	Ijtimoiy ximoya	mln.so'm	0,0	0,0	0,0
	Investisiyalar	mln.so'm			
	Boshqa xarajatlar	mln.so'm	0,0	0,0	0,0
	Tijorat banklari tomonidan ajratilgan jami kreditlar	mln.so'm	0,0	0,0	0,0
	Shu jumladan uzoq muddatli	mln.so'm	0,0	0,0	0,0
	Boqimanda qarzdorlik jami	mln.so'm	0,0	1542,3	0,0
	Soliqlar va byudjetga majburiy to'lovlar tushumi	mln.so'm	8550,5	8763,4	102,5
Rahbar		Tulaev A		001.429.053.BMI. 2015 y.	
Bajardi		Shatbaev F			
Узг	Варак	№ хужжат	Имзо	Сана	Варак

	Shu jumladan mahalliy byudjet ixtiyorida qoladigan qismi	mln.so'm	0,0	0,0	0,0
10.2	Byudjetdan tashqari jamg'armalar daromadi	mln.so'm	0,0	0,0	0,0
	Shu jumladan				
	Pensiya fondi	mln.so'm	0,0	0,0	0,0
	Yo'l fondi	mln.so'm	0,0	0,0	0,0
	Maktab ta'limini rivojlantirish fondi	mln.so'm	0,0	0,0	0,0
	Kasaba uyushmalari fondi	mln.so'm	0,0	0,0	
	Bolalar sportini rivojlratirish fondi	mln.so'm			
	Bandlikka ko'maklashish fondi	mln.so'm	0,0	0,0	
	Sug'oriladigan yerlarning meliorativ holatini yaxshilash fondi	mln.so'm	0,0	0,0	
10.3	Debitorlik qarzlari jami	mln.so'm	7788,0	86,8	-7701,2
	Shundan muddati o'tgani	mln.so'm	0,0	0,0	0,0
10.4	Kreditorlik qarzlari jami	mln.so'm	16602,6	6608,5	-9994,1
	Shundan muddati o'tgani	mln.so'm	0,0	0,0	0,0
	Zarar ko'rgan korxonalar soni	birlik	0	0	0,0
	zarar miqdori	mln.so'm	0	0	0,0
10.5	Moliya idoralari	birlik	4	4	100,0
	Tijorat banklari	birlik	3	3	100,0
	Ulardan nomi bilan				
1	Agrobank	mln. so'm	0,0	0,0	0,0
2	Mikrokreditbank	mln. so'm	0,0	0,0	0,0
3	Xalqbank	mln. so'm	0,0	0,0	0,0
	Sug'urta idoralari	birlik	1	3	300,0
1	DASK "O'ZAGROSUG'URTA"	birlik	1	1	100,0
11. Qishloq xo'jaligi					
11.1	Yalpi qishloq xo'jaligi mahsuloti				
	Amaldagi narxlarda	mln.so'm	96597,8	116652,5	120,8
	Shu jumladan				
	Dexqonchilik mahsulotlari	mln.so'm			
	Chorvachilik mahsulotlari	mln.so'm			
	Taqqosloma baxolarda	mln.so'm	96597,8	116652,5	108,0
11.1.1	Paxta hom ashyosini yetishtirish va sotish				
	Prognoz	tonna	21118,0	21118,0	100
	Amalda	tonna	0,0	0,0	0,0
	Bajarilishi	%	0,0	0,0	
	Hosildorlik: progonz	s/ga	0,0	0,0	
	Amalda	s/ga	0,0	0,0	
Rahbar	Tulaev A			001.429.053.BMI. 2015 y.	
Bajardi	Shatbaev F				
Uzg	Варак	№ хужжат	Имзо	Сана	Варак

	Farqi	s/ga	0,0	0,0	
11.1.2	Boshqoli don sotish				
	Prognoz	tonna	16041,0	16041,0	100,0
	Amalda	-«-	16041,0	16041,0	0,0
	Bajarish	%	100,0	100,0	0,0
	Hosildorlik: Prognoz	s/ga	45,0	45,0	0,0
	Amalda	s/ga	52,0	52,0	0,0
	Farqi	s/ga	7,0	7,0	0,0
11.1.3	Pilla yetishtirish va sotish				
	Reja	tonna	155,3	76,7	49,4
	Amalda	tonna	0	0	0,0
	Bajarish	%	0	0,0	0,0
11.1.4	Kartoshka ekinlari	ming.ga	0,6	0,8	133,3
	Yalpi hosil	ming.tonna	11,4	11,6	101,8
	Hosildorlik	s/ga	0	0	0,0
11.1.5	Sabzovot ekinlari	ming.ga	1,5	1,7	113,3
	Yalpi hosil	ming.tonna	51,8	53,6	103,5
	Hosildorlik	s/ga	0	0	0,0
11.1.6	Poliz ekinlari	ming.ga	0,335	0,345	103,0
	Yalpi hosil	ming.tonna	4,4	5,5	125,0
	Hosildorlik	s/ga	0	0	0,0
11.1.7	Mevali bog'lar	ming.ga	0,4	0,4	100,0
	Shundan hosilli maydon	ming.ga	1,8	1,9	105,6
	Yalpi hosil	ming.tonna	0	0	0,0
	Hosildorlik	s/ga	0	0	0,0
11.1.8	Uzumzorlar	ming.ga	0,3	0,3	100,0
	Shundan hosilli maydon	ming.ga	1,1	1,1	100,0
	Yalpi hosil	ming.tonna	0	0	0,0
	Hosildorlik	s/ga	0	0	0,0
	Shirkat xo'jaliklari	birlik			
	Fermer xo'jaliklari	birlik	212	245	116
	Fermerlarga biriktirilgan yer maydoni	ming.ga	18	18	100
	Xar bir fermer xo'jaligiga to'g'ri keladigan yer maydoni	ga	84,9	75,3	89
	Boshqalar	birlik			
11.2	Fermer xo'jaliklarining sohalar bo'yicha ixtisoslashuvi				
	Paxtachilikda	birlik	160	187	116,9
	G'allachilikda	birlik			
	Bog'dorchilikda	birlik	35	35	100,0
	Polizchilikda	birlik	0	0	
	Sabzovotchilikda	birlik			
	Chorvachilikda	birlik	9	9	100,0
Rahbar	Tulaev A			001.429.053.BMI. 2015 y.	
Bajardi	Shatbaev F				
Uzr	Barak	№ хужжат	Имзо	Сана	Барак

	Boshqalar	birlik	8	8	100,0
11.3	Qishloq xo'jaligiga xizmat qiluvchi korxonalar soni				
	-Qishloqxo'jalikkimyo	birlik	1	1	100,0
	- MTP	birlik	1	1	100,0
	- SFUlar	birlik	11	11	100,0
	- MMTP	birlik	8	8	100,0
11.4	Qishlok xo'jaligidagi korxonalarining moliyaviy ko'rsatkichlari				
	Qishloq xo'jaligi sohasida ko'rilgan (foyda)	mln.so'm			
	Yilni zarar bilan yakunlagan xo'jaliklar (fermer, shirkat va x.k) soni	birlik			
	Ular ko'rgan zarar miqdori	mln.so'm			
11.5	Chorvachilik				
	Chorva mollari	bosh	34331	36132	105,2
	Shundan				
	Kishlok xujalik korxonalarida	bosh	52	52	100,0
	Fermerlarda	bosh	1823	1930	105,9
	Axoli xujaliklarida	bosh	32456	34150	105,2
11.5.1	Shu jumladan sigirlar	bosh	15619	16189	103,6
	Shundan				
	Qishloq xo'jaligi korxonalarida	bosh	30	30	100,0
	Fermerlarda	bosh	593	610	102,9
	Aholi xo'jaliklarida	bosh	14996	15549	103,7
11.5.2	Qo'y va echkilar	bosh	67316	71956	106,9
	Shundan	bosh			
	Qishloq xo'jaligi korxonalarida	bosh			
	Fermerlarda	bosh	1986	1996	100,5
	Aholi xo'jaliklarida	bosh	65330	69960	107,1
11.5.3	Otlar	bosh	228	228	100,0
	Shundan	bosh			
	Qishloq xo'jaligi korxonalarida	bosh			
	Fermerlarda	bosh	27	27	100,0
	Aholi xo'jaliklarida	bosh	201	201	100,0
11.5.4	Parrandalar	bosh	181300	204300	112,7
	Shundan				
	Qishloq xo'jaligi korxonalarida	bosh	18000	21000	116,7
	Fermerlarda	bosh	9300	9300	100,0
	Aholi xo'jaliklarida	---	154000	174000	113,0
11.5.5.	Asalarichilik				
	Asalarichilik xo'jaliklari	birlik	9	9	100
Rahbar	Tulaev A			001.429.053.BMI. 2015 y.	
Bajardi	Shatbaev F				
Uzg	Варак	№ хужжат	Имзо	Сана	Варак

	Asalari uyalari				
	Qishloq xo'jaligi korxonalarida	birlik			
	Fermerlarda	birlik	200	200	100
	Aholi xo'jaliklarida	birlik	1800	1800	100
11.5.6	Baliqchilik				
	Baliqchilik xo'jaliklari soni		14	14	100,0
	Shundan				
	Qishloq xo'jaligi korxonalarida	birlik	2	2	100,0
	Fermerlarda	birlik	12	12	100,0
	Aholi xo'jaliklarida	birlik			
11.5.7	Issiqxonalar				
	Issiqxona xo'jaliklari	birlik	18	20	111,1
	Shundan				
	Qishloq xo'jaligi korxonalarida	birlik			
	Fermerlarda	birlik	3	3	100,0
	Aholi xo'jaliklarida	birlik	15	17	113,3
12. Texnika ta'minoti					
	Texnikalar soni		634	634	100
	-traktorlar jami	dona	404	404	100
	Shu jumladan				
	-haydov traktorlari	dona	62	62	100
	- chopiq traktorlari		342	342	100
	- telejkalar	dona	230	230	100
	- maxsus traktorlar (ekskavator, buldozer va x.k. nomma-nom ko'rsatilsin)	dona	27	27	100
	ekskavator	dona	0	0	0
	buldozerlar	dona	0	0	0
	Seyalkalar	dona	67	67	100
	G'alla o'rish kombaynlari	dona	18	18	100
	Shu jumladan:				
	"Keys" rusumli kombaynlari	dona	8	8	100
	"Yenisey" rusumli	dona			
	"Niva" rusumli	dona			
	"Klass" rusumli	dona	10	10	100
	Boshqalar	dona			
	Paxta terish mashinalari	dona	2	2	100
	"Magnum" rusumli	dona			
	"Keys" rusumli	dona	2	2	100
	Boshqalar	dona			
	Pluglar	dona	35	35	100
	Yuk mashinalari (MAZ, KAMAZ, GAZ va boshqa rusumli)	dona			
	Avtobuslar	dona			
	Mikroavtobuslar	dona			
Rahbar	Tulaev A		001.429.053.BMI. 2015 y.		
Bajardi	Shatbaev F				
Uzg	Varak				
	№ хужжат	Имзо	Сана	Варак	

	MX-1,8 rusumli		2	2	100
	Omocharlar	dona	38	38	100
13.Sog'liqni saqlash muassasalari					
	Sog'liqni saqlash muassasalari				
	Kasalxonalar soni	birlik	2	2	100
	Ularining quvvati	o'rin	295	295	100
	Shu jumladan xususiy shifoxonalar (ixtisoslashuvi bo'yicha masalan, terapiya va x.k.)	birlik			
	Ularining quvvati	o'rin			
	Poliklinikalar soni	birlik	1	1	100
	Shu jumladan xususiy poliklinikalar	birlik			
	Felsher-akusher punkti	birlik			
	Qishloq davolash punktlari KVPlar soni	birlik	13	13	100
	Ularining quvvati	qabul	650	650	100
	Dorixonalar	---	16	16	100
	Tibbiy xizmat markazlari	birlik			
	<i>shu jumladan</i>				
	Diagnostika markazi	birlik			
	Boshqalar (nomi yozilsin)...	birlik			
14.Aholiga savdo, pullik va maishiy xizmat ko'rsatish					
	Savdo shaxobchalari soni	birlik	174	184	106
	Umumiy ovqatlanish shaxobchalari	birlik	29	30	103
	Sartaroshxonalar soni	birlik	39	39	100
	poyafzal sozlash shaxobchalari soni	birlik	25	25	100
	Xammomlar soni	birlik	1	1	100
	Mexmonxonalar	birlik			
	O'rinlar soni	o'rin			
	<i>Shu jumladan</i>				
	Darajasi bor mexmonxonalar ko'rsatilsin, masalan 3 yulduzli mexmonxonalar soni	birlik			
	avtomobil va boshqa texnikalarni ta'mirlash korxonalari	birlik	8	8	100
	Boshqa maishiy xizmat shaxobchalari	birlik	7	7	100
	Internet kafelar soni	birlik	2	2	100
	Avtomobillarga yoqilg'i va gaz quyish shahobchalari				
	AYoQShlar soni	birlik	15	15	100
	<i>Shu jumladan</i>				
Rahbar	Tulaev A		001.429.053.BMI. 2015 y.		
Bajardi	Shatbaev F				
Uzg	Варак	№ хужжат			
			Варак		

	Benzin bilan	birlik	10	10	100
	Siqilgan metan gazi bilan	birlik	1	1	100
	Propan gazi bilan	birlik	4	4	100
	Bozorlar soni	birlik	6	6	100
	<i>Shu jumladan</i>				
	Dexqon bozorlari	birlik	2	2	100
	Buyum bozorlari	birlik	2	2	100
	Chorva bozorlari	birlik	1	1	100
	Boshqa maxsus bozorlar (nomi ko'rsatilsin)	birlik	1	1	100
	Savdo majmualari	birlik	4	4	100
	Milliy hunarmandchilik	birlik	5	5	100
	Xuquqiy xizmat ko'rsatish idoralari	birlik	3	3	100
	shu jumladan				
	Notariuslar	birlik	2	2	100
	Advokaturalar	birlik	1	1	100
	Boshqalar (nomi ko'rsatilsin)	birlik			
	Ko'ngil ochar bog'lar (parklar)	birlik	1	1	100
	Shu jumladan atraksionli parklar	birlik			
15.Madaniyat va sport muassasalari					
	Teatrlar soni	birlik			
	Ulardagi o'rin	o'rin			
	Kinoteatrlar soni	birlik			
	Ulardagi o'rin	o'rin			
	Kutubxonalar soni	birlik	10	10	100
	Ulardagi kutubxona fondi	ming ekz.	20561	20671	100,5
	Madaniyat saroylari soni	birlik			
	Milliy madaniy markazlar soni	birlik			
	Shu jumladan (nomi ko'rsatilsin).....				
					
	Muzeylar soni	birlik			
	Shu jumladan (nomi ko'rsatilsin)				
	Tarixiy obidalar soni	birlik	19	19	100
	shu jumladan:				
	Bolaliktepa	birlik	1	1	100
	Jovliqo'rg'on	birlik	1	1	100
	Yumaloqtepa	birlik	1	1	100
	Zangtepa	birlik	1	1	100
	Zartepa (shahar qoldig'i)	birlik	1	1	100
	Qatlamatepa	birlik	1	1	100
	Qizqo'rg'on (qal'a)	birlik	1	1	100
Rahbar	Tulaev A		001.429.053.BMI. 2015 y.		
Bajardi	Shatbaev F				
Uzg	Варак	№ хужжат			
		Имзо	Сана		Варак

	Kuyovqo'rg'on (qal'a)	birlik	1	1	100
	Qo'rg'on	birlik	1	1	100
	Nomsiz	birlik	1	1	100
	Nomsiz	birlik	1	1	100
	Nomsiz tepa	birlik	1	1	100
	Tallimaron -2	birlik	1	1	100
	Tallimaron -1	birlik	1	1	100
	Teshiktepa	birlik	1	1	100
	Tozlar tepa	birlik	1	1	100
	Urdalitepa	birlik	1	1	100
	Xayrabottepa	birlik	1	1	100
	Shurtepa	birlik	1	1	100
	Stadionlar soni	birlik	1	1	100
	Sport zallari soni	birlik	18	18	100
	Ochiq va yopiq suv xavzalari soni	birlik			
	Sport maydonchalari soni	birlik	25	25	100
	Diniy muassasalar				
	Machitlar soni	birlik	3	3	100
	Madrasalar	birlik			
	Ulardagi o'quvchi o'rni	o'rin			
17.Oliy ta'lim muassasalari, ilmiy tadqiqod, ilmiy tekshirish va loyiha institutlari					
	Oliygothlar soni	birlik			
	O'qituvchilar soni	kishi			
	O'quvchilar soni	kishi			
	Shu jumladan oliygothlar yo'nalishlar bo'yicha nomi ko'rsatilsin				
	Ilmiy tadqiqod institutlari	birlik			
	Shu jumladan nomi ko'rsatilsin				
	Ilmiy tekshirish institutlari	birlik			
	Shu jumladan nomi ko'rsatilsin				
	Loyiha institutlari	birlik			
	Shu jumladan nomi ko'rsatilsin				
18.Mavjud infratuzilma obyektlari					
	Ichimlik suvi tarmog'i	km	394,4	394,4	100
	Shu jumladan qishloq joylarda	km	390,3	390,3	100
	Tabiiy gaz tarmog'i	km	371,2	371,2	100
	Shu jumladan qishloq joylarda	km	371,2	371,2	100
	Elektr tarmog'i	km	985,4	985,4	100
	Shu jumladan qishloq joylarda	km	985,4	985,4	100
	Jami uy-joy fondi	ming.m2	8110	8110	100
	Shu jumladan qishloq joylarda	ming.m2	7930	7930	100
	1991 yilgacha qurilgan ko'p qavatli uylar	---	24	24	100
Rahbar	Tulaev A		001.429.053.BMI. 2015 y.		
Bajardi	Shatbaev F				
Uzg	Barak	№ хужжат			
			Barak		

	Xususiy uy-joy mulkdorlari shirkati	birlik	2	2	100
19.Avtomobil va temir yo'llari					
	Jami avtomobil yo'llari	km	186	186	100
	Shu jumladan				
	Xalqaro ahamiyatdagi yo'llar	km	22	22	100
	Respublika ahamiyatidagi yo'llar	km	35	35	100
	Hudud (viloyat) ahamiyatidagi yo'llar	km	64	64	100
	Mahalliy xo'jaliklararo yo'llar	km	65	65	100
	Temir yo'llar	km	14	14	100
	Temir yo'l bekatlari soni	dona	1	1	100
20.Aholi jon boshiga iqtisodiy ko'rsatkichlar					
	Sanoat mahsulotlari ishlab chiqarish	ming.so'm	140,4	146,1	104,1
	Xalq iste'mol mollari ishlab chiqarish	ming.so'm	17,3	18,3	106
	Qishloq xo'jaligi mahsulotlari ishlab chiqarish	ming.so'm	352,4	367,4	104
	Chakana savdo aylanmasi	ming.so'm	255,1	327,8	128,5
	Jami xizmatlar	ming.so'm	190,6	224,6	117,8
	Pullik xizmat	ming.so'm	70,7	88,4	125,0
	Jami investisiyalar	ming.so'm	43,0	43,6	101,4
	Jon boshiga ijtimoiy-madaniy tadbirlarga harajatlar hajmi (mahalliy byudjet xarajatlaridan)	ming.so'm	0,0	0,0	0,0
0					
	Axoli soni	ming.kishi	114,0	116,5	102,2
	Shaxar aholisi	ming.kishi	56,8	57,8	101,8
	Qishloq aholisi	ming.kishi	57,2	58,7	102,6
	Mehnat yoshidagi aholi soni	ming.kishi	64,6	66,3	102,6
	Bolalar va o'smirlar soni	ming.kishi			
	O'lim	ming.kishi	0,141	0,151	107,1
	Tug'ilish	ming.kishi	0,5	0,6	120,0
	Tabiiy o'sish	ming.kishi	2,0	2,2	110,0
	Kelganlar soni	ming.kishi	0,7	0,8	114,3
	Ketganlar soni	ming.kishi	0,5	0,5	100,0
	Migrasiya saldosi	ming.kishi	0,2	0,3	150,0
	Mehnatga layoqatli aholi	ming.kishi	65,6	66,6	101,5
	Ishlayotgan o'smirlar va pensionerlar soni	ming.kishi	0,2	0,2	100,0
	Iqtisodiy faol aholi	ming.kishi	45,1	46,2	102,4
	Iqtisodiyotdagi band aholi	ming.kishi	41,9	42,4	101,2
	Jami ishsizlar soni	ming.kishi	2,3	2,4	104,3
Rahbar	Tulaev A			001.429.053.BMI. 2015 y.	
Bajardi	Shatbaev F				
Uzg	Варак	№ хужжат	Имзо	Сана	Варак

	Ro'yxatga olingan ishsizlar soni	ming.kishi	0,3	0,04	13,3
	Xorijda mehnat faoliyatini amalga oshiruvchilar	ming.kishi	1,1	1,1	100,0
	Yaratilgan ish o'rinlari soni, jami	o'rin	297	300	101,0
	- kichik tadbirkorlik sohasida	o'rin	0	0	0,0
	- kasanachilikda yaratilgan ish o'rinlari soni	o'rin	0	0	0,0
	- yangi obyektlarni ishga tushurish, mavjudlarini rekonstruksiya qilish va kengaytirish	o'rin	0	0	0,0
	- qoramol boqish bilan band bo'lganlarga ochilgan mehnat daftarchalari soni	birlik			
22.Aholi daromadlari va harajatlari ko'rsatkichlari					
	O'rtacha bir oylik ish xaki	ming.so'm	530,5	648,7	122,3
	Aholi jon boshiga daromadlar	ming.so'm			
	Aholi jon boshiga harajatlar	ming.so'm			
	100 yoshdan oshgan qariyalar soni	kishi			
	Ulardan erkaklar	kishi			
	ayollar	kishi			
23.Ta'lim sifati ko'rsatkichlari					
	Maktabgacha ta'lim muassasalari soni	Birlik	15	15	100
	Tarbiyalanuvchilar soni	ming.kishi	1,1	1,1	100
	Umumta'lim maktablari soni	birlik	43	43	100
	O'quvchilar soni	ming.kishi	16,7	16,3	97,6
	Kollejlar soni	birlik	7	7	100
	Talabalar soni	ming.kishi	6,9	7,1	102,9
	Liseylar soni	birlik			
	Talabalar soni	ming.kishi			
	Umumta'lim maktablarida 1 smenada o'qish darajasi	%	74,5	74,5	100,0
	1-6 yoshdagi bolalarni maktabgacha ta'lim muassasi bilan qamrab olinishi	%	10	10	100,0
	O'kituvchilarnig ma'lumotlilik darajasi (Oliy ma'lumotli o'qituvchilarning salmog'i)	%	56	62	110,7
	Umumta'lim maktablarining darsliklar bilan ta'minlanganlik darajasi	%	98,7	100	101,3
	Umumta'lim maktablarining kompyuter bilan ta'minlanganlik darajasi	%	83,9	83,9	100
Rahbar	Tulaev A			001.429.053.BMI. 2015 y.	
Bajardi	Shatbaev F				
Узг	Варак	№ хужжат	Имзо	Сана	Варак

	O'rta maxsus ta'lim muassasalari bitiruvchilarini kasb mutaxassisligi byicha ishga joylashtirilishi darajasi	%	89,9	89,9	100
	O'rta maxsus ta'lim muassasalari bitiruvchilarini OO'Yu kirish darajasi	%	1,4	1,4	100
6.7	Xalqaro musobaqalarda sovrinli o'rinlarni olgan sportchilar soni	kishi	1	1	100
	Jami	kishi			
	Shu jumladan qiz bolalar	kishi	0	1	0
24.Aholini salomatligi va sog'liqni saqlash sifati ko'rsatkichlari					
	Xar 10 ming kishiga kasalxona o'rinlari soni	o'rin	25,9	25,9	100
	Xar 10 ming kishiga ambulatoriya-poliklinika muassasalarining 1-smenadagi quvvati	qatnov	102,1	102,1	100
	Xar 10 ming kishiga vrachlar soni	kishi	12	12	100
	Xar 10 ming kishiga o'rta medisina xodimlari soni	kishi	104,7	104,7	100
	Xar 100 ming tirik tug'ilgan bolaga nisbatan onalar o'limi	kishi	40,5	40,5	100
	Xar ming tirik tug'ilgan bolaga nisbatan 5 yoshgacha bo'lgan bolalar o'limi	kishi	9,4	9,4	100
	Xar ming tirik tug'ilgan bolaga go'daklar o'limi	kishi	7,5	7,5	100
	Xar 100 ming kishiga nisbatan kasallanganlar soni	kishi	40594,2	40483,1	99,7
	Xar 100 ming kishiga nisbatan OITS kasallanganlar soni	promille	13,2	13,2	100
	Xar 100 ming kishiga nisbatan Gepatit kasallanganlar soni	promille	234,3	234,3	100
	Xar 100 ming kishiga nisbatan Tuberkulez kasallanganlar soni	promille	45,7	45,7	100
25.Xizmat ko'rsatish va ijtimoiy infratuzulma sifati ko'rsatkichlari					
	Xizmat turlaring rivojlanish darajasi (jami xizmatlardagi ulushi)		100	100	100
1	aloqa va axborotlashtirish xizmatlari	%	11	9,1	82,7
2	kompyuterli programmalashtirish xizmatlari	%	0	0	0
3	moliya xizmatlari	%	6,2	5,1	82,3
4	transport xizmatlari	%	29,2	15,2	52,1
Rahbar	Tulaev A			001.429.053.BMI. 2015 y.	
Bajardi	Shatbaev F				
Uzr	Варак	№ хужжат	Имзо	Сана	Варак

5	qurilish xizmatlari	%	10,6	6,2	58,5
6	texnologik uskunalarni ta'mirlash va texnik xizmat ko'rsatish xizmatlari	%	0,1	0,1	100
7	qishloq xo'jaligi texnikalarini ta'mirlash va texnik xizmat ko'rsatish xizmatlari	%	0	0	0
8	turistik xizmatlar (mexmonxona xizmatlari bilan birga)	%	0	0	0
9	savdo va umumiy ovqatlanish xizmatlari	%	22,3	32	143,5
10	maishiy xizmatlar	%	3	10,2	340
11	ta'lim xizmatlari	%	0,8	1,9	237,5
12	sog'liqni saqlash xizmatlari	%	0,3	0,9	300
13	boshqa xizmatlar	%	16,5	19,3	117,0
	Axolining ijtimoiy infratuzulma bilan ta'minlanganlik darajasi				0
	1 kishiga to'g'ri keladigan uy-joy	kv.m	16,3	16,3	100
	Ichimlik suvi	%	72,2	72,2	100
	Tabiiy gaz	%	65,3	65,3	100
	Xisobot davrida ishga tushirilgan ijtimoiy soha obyektlari				0
26.Ijtimoiy himoya va oila instituti sifati ko'rsatkichlari					
	Nafaqaxo'rlar soni (pensionerlar)	kishi	10398	10660	102,5
	O'rtacha bir oylik pensiya	ming.so'm	247	277	112,1
	Nogironlar soni	kishi	1379	1369	99,3
	Ijtimoiy nafaqa oluvchilar soni	kishi	854	854	100
	Kam ta'minlanganlik bo'yicha ijtimoiy nafaqa oluvchilarning jami oilalardagi salmog'i	%	1	1	100,0
	14 yoshgacha bolalarga nafaqa oluvchi oilarlarning jami oilalardagi salmog'i	%	10,1	10,1	100
	2 yoshgacha bolalarga nafaqa oluvchi oilarlarning jami oilalardagi salmog'i	%	46,7	7,5	16,1
	Ming kishiga nikoxlar soni	birlik	11,6	11,7	100,9
	Ming kishiga ajralishlar soni	birlik	0,2	0,2	100,0
27.Atrof muhit sifati ko'rsatkichlari					
	Ekin maydonlaring sifati	ball bonitet	51	51	100
	Sho'rlangan yerlarning ulushi	%	1,2	1,2	100
Rahbar	Tulaev A		001.429.053.BMI. 2015 y.		
Bajardi	Shatbaev F				
Uzr	Варак	№ хужжат	Имзо	Сана	Варак

III. TEXNOLOGIK QISM

3.1. Xom ashyo va materiallar tavsifi

1. PAXTADAN OLINADIGAN ASOSIY MAHSULOT TURLARI.

Qishloq xo'jalik mahsulotlari yilning muayyan mavsumida etishtiriladi, shu sababli ularni uzoq vaqt saqlash va qayta ishlashni tashkil qilmagan holda aholini yil bo'yi turli mahsulotlar bilan ta'minlash masalasini hal qilib bo'lmaydi. qishloq xo'jalik mahsulotlarini etishtirish ko'paygan sari ularni saqlash va qayta ishlash ham takomillashtirilib borilmoqda, yangi zamonaviy texnika va texnologiyalar bilan jihozlanib, mahsulotni iste'molchilarga sifatli etkazib berishning eng so'nggi usullaridan keng foydalanilmoqda.

Qishloq xo'jalik mahsulotlarini yig'ish, tashish, saqlash va qayta ishlashni ilmiy tashkil qilinsa, bu boradi fan-texnika yutuqlari hamda ilg'or tajribalarga tayanib ish ko'rilsa, mahsulotni sifatli saqlashga va uni standart talablariga mos holda qayta ishlashga erishiladi.

Yetishtirilgan mahsulotlarni yig'ish, tashish, saqlash va qayta ishlash texnologiyasini takomillashtirishda malakali mutaxassislar tayyorlash ham muhim masala hisoblanadi.

Yer yuzidagi xalqlar qishloq xo'jalik mahsulotlarini iste'mol qilishni boshlagandan buyon uni saqlash va qayta ishlash bilan shugullanib uni doimo rivojlantirib kelishgan. Mashaqqatli mehnat evaziga etishtirilgan mahsulotni nesnobud qilmasdan hamda uning sifatini pasaytirmasdan saqlash, undan unumli foydalanish qadimdan inson ehtiyojlaridan biri bo'lib kelgan. Bunda turli xil zararkunandalardan himoya qilish to'g'risida ham bosh qotirib kelishgan.

Hozirgi kunda fan va texnikaning jadal rivojlanishi barcha qishloq xo'jalik mahsulotlarining turli sharoitda tarkibini aniqlash imkonini berish bilan birga ularni etishtirish, saqlash va qayta ishlashning kompleks tadbirlarini yaratishga ham qulay sharoit yaratilmoqda.

Paxtadan to'qilgan gazlamaning sifatli bo'lishi, birinchi navbatda tolaning muayyan darajada moslashgan texnologik xususiyatlariga, ya'ni uning uzunligiga, pishiqligiga, ingichkaligiga, nisbiy uzulish kuchiga bog'liq. Tola qanchalik

Rahbar	Tulaev A			001.429.053.BMI. 2015 y.		Варак
Bajardi	Shatbaev F					
Узе	Варак	№ хужжат	Имзо	Сана		

SN/teks, (gs/teks)	35,0	34,0	33,0	31,0	29,0	25,5	24,0	23,5	23,0
-----------------------	------	------	------	------	------	------	------	------	------

Yangi g'o'za navlari tolasining (1 nav) sifatiga to'qimachilik sanoati tomonidan qo'yiladigan talablar va ulardan tayyorlanadigan maxsulot turlari.

2-jadval

Tola ning tipi	Shtapel massa uzunligi, kamida mm	Lineyniy tig'izligi m/g.teks (metrik nomeri)	Uzilish nagruzka-si gk. Kamida	Nisbiy uzilish nagruz-kasi, gs.teks	Tola tipiga bo'lgan talab	Tolaning ishlatilishi (kalava nomeri)
I	40-41	127(7900)	4.7	37.0	4.0	№ 200.170.150.134. Parashyut gazlamasi Paxmoq matolar tartib, vual, ekstra, yuqori sifatli kord, 10 t. Juda qattiq ip poyafzal tikishda ishlatiladi.
II	38.39	137(7300)	4,7.	34.0	5.5	№135.120.100 Terkal yuqori sifatli ip duxoba, ekstra, namsuk kabi paxmoq material.
III	37-38	147(6800)	4.7	32.0	4.5	№91.85.76.71.Maxsus iplar, ola-bula ro'mollik ip, duxoba, yuqori sifatli satin va boshqa.
IV	35-36	167(600)	4.7	28.0	Kamida 20	№85.60 Shifon, zefir, poplin, trikataj kalavasi va boshqalar.
V	32-33	179(5600)	4.7	26.5	60	№54.40. Eng ko'p tarqalgan tovarlar litkal, chit, satin, reps, doka, diagonal va boshqalar
VI	32-33	Ko'pi bilan 200(500)	4.7	Kamida 6	25.5	№40.28.20-Melanis va paxmoq matolar va boshqalar.

Paxta tolasini bo'yicha asosan oliy, birinchi, ikkinchi, uchinchi, to'rtinchi va beshinchi navlarga bo'linadi.

Paxta homashyosini qabul qilish va komplektlashda 5 ta navga ajratiladi. Uni qayta ishlash (jinlash) da ettita navga bo'linadi.

Dunyo miqyosida g'o'za o'simligi asosan tolasini uchun ekib kelinadi. Paxtani qayta ishlash jarayonida undan tola, chigit va lint ishlab chiqiladi. Bu mahsulotlar kundalik hayotimizda, sanoatda, medisinada va texnik maqsadlarda keng

Rahbar	Tulaev A			001.429.053.BMI. 2015 y.	Варак
Bajardi	Shatbaev F				
Узг. Варак	№ хужжат	Имзо	Сана		

foydalaniladi.

Paxta tolasidan faqat ip ishlab chiqarilmay, balki undan avtomashina shinalarida ishlatiladigan kord, transportyor lentasi, filtr va hokazolar ishlab chiqariladi. Paxta chigitidan esa lint, yog', kunjara va sheluxa olinadi. Sheluxasidan spirt va boshqa kimyoviy mahsulotlar tayyorlanadi. Paxta linti, ayniqsa selluloza, suniy ipak, organik shisha, karton va boshqa mahsulotlar ishlab chiqarishda qo'llaniladi.

Paxta eng arzon va keng tarqalgan mahsulot hisoblanadi. Har yili butun dunyoda tayyorlanadigan barcha to'qimachilik tolalarining qariyb yarmini paxta tolasi tashkil qiladi. Paxtani qayta ishlab (tozalab), tola (30-40 %), chigit (60-70 %) va momiq olinadi. Chigit tarkibida esa 22-28 % gacha moy bo'ladi.

G'o'za bargi, poyasi va po'stlog'idan 100 dan ortiq, paxta tolasidan 50 ga yaqin, chigitidan 45 dan ortiq turli xil mahsulotlar olinadi. Paxta mahsulotlaridan sanoatning ko'pgina tarmoqlarida (to'qimachilik, aviasiya, ximiya, medisina, avtomobil va boshqa sohalarda) keng foydalaniladi. Bir tonna chigitli paxtadan 350-380 kg tola, 550-570 kg chigit, 50-120 kg momiq olinadi. Bir kilogramm toladan 5 m gazlama yoki 140 ta g'altak ip ishlab chiqariladi. Bir gektar erda etishtirilgan paxtadan o'rtacha hosildorlik 30 sentner bo'lganda shuncha mahsulotdan 7-8,5 ming metr gazlama, 270 kg paxta moyi, 730 kg kunjara, 47 kg sovun, 108 kg momiq, 240 kg chigit va boshqa mahsulotlar olinadi.

Shunday ekan, paxta etishtirishni rivojlantirish bilan birga paxta sanoatida paxtani ishlash texnologiyasini mukammallashtirish va yangi texnika, texnologiya bilan qurollantirish, ko'p mehnat talab qiladigan ishlarni mexanizasiyalashtirish va avtomatlashtirish sohasida katta ishlar qilinmoqda.

To'qimachilik sanoatida qo'llaniladigan tolali xomashyo asosan ikki turga bo'linadi, bular: **tabiiy va kimyoviy**.

Tabiiy tolalarga - tabiatdan hosil etilgan, o'simlik, mineral tolalar va jonivorlardan olingan jun tolalari kiradi. Ya'ni, paxta va boshqa o'simliklardan olinadigan tolalar, jun tolasi jonivorlardan olinadi. Mineral tolalarga esa asbest kiradi.

Rahbar	Tulaev A			001.429.053.BMI. 2015 y.		Варак
Bajardi	Shatbaev F					
Узг	Варак	№ хужжат	Имзо			

To'qimachilik sanoati o'z ichiga salkam 15 ga yaqin tarmoqlarni qamrab olgan. Ishlov berilayotgan xom ashyo va ishlab chiqarilayotgan mahsulot turiga qarab, quyidagi tarmoqlarga bo'linadi:

-paxta tolasiga ishlov beruvchi, kanopni qayta ishlovchi, junga ishlov beruvchi, ipakni qayta ishlovchi va boshqalar.

Tabiiy tolalarni dastlabki ishlash natijasida olinadigan mahsulotlarga:

-paxta tozalash korxonasida chigitli paxtadan olinadigan mahsulotlarga, ya'ni tola, chigit, momiq va tolali chiqindilar kiradi.

Agar ma'lum miqdordagi paxta namunasini olib qarasak, unda normal etilib pishgan tolalardan tashqari, xas-cho'p aralashgan va nuqsonli tolalar ham borligini ko'ramiz. Bunday nuqsonlar biologik va mexanikaviy bo'lib, ular g'o'zaning o'sib rivojlanishida, paxta zavodlarida paxtani dastlabki qayta ishlashda va ba'zan ip yigiruv fabrikasida paxtadan ip olishda paydo bo'ladi. Bunday nuqsonlar ko'p bo'lsa, paxtaning qiymati pasayadi, ishlab chiqarish jarayonida chiqindilar ko'payadi, ipning chiqishi kamayadi va uning sifati pasayib, yigirish va to'qish jarayonlarida ko'proq uziladi, natijada mashinalarning ish unumi yomonlashadi.

Kimyoviy tolalar bilan tabiiy tolalarning xarakterli xususiyatlari.

Ko'rsatkichlar	Tabiiy tolalar		Kimyoviy tolalar			
	paxta tolas	jun	viskoz a	kapron	nitron	lavsan
Tutgan o'rni (salmog'i)	1,2	1,32	1,52	1,14	1,4	1,39
Uzilish uzunligi, km	22-30	8,5-10	14-16	30-40	20-24	28-30
quruq holatiga nisbatan ho'l holatidagi pishiqligi, %	110-120	88-90	35-40	90-95	90-95	97-98
Normal namligi, %	7-10	15-18	12	5-6	1,4-2	0,4
Uzilishdagi uzayishi, %	7-8	30-40	16-20	50-55	20-22	30-40
Yumshash temperaturasi, °S	-	-	150	170	190	230
Erish temperaturasi, °S	-	-	-	215	230	250

Viskoza-to'qimachilik sanoatida viskoza tolas boshqa kimyoviy tolalarga qaraganda ko'proq ishlatiladi. Bu tola junga qaraganda taxminan 1,5 marta pishiqroq, uzilishdagi uzayishi esa paxta tolasinikiga qaraganda ikki marta ortiq (15-18 km). Bunday tola yaltiroq paxta tolasiga o'xshash bo'lib, bo'yoqni yaxshi

Rahbar	Tulaev A			001.429.053.BMI. 2015 y.		Barak
Baiardi	Shatbaev F					
Uzg	Barak	№ хужжат	Имзо			
			Сана			

oladi, yaxshi yigiriladi, mikroorganizmlar va kuya ta'siriga yaxshi chidaydi. Shuning uchun viskoza shtapel ipidan chiroyli shtapel gazlamalar to'qiladi. Ho'llangan paytda pishiqligini bir oz yo'qotishi va boshqa tolalarga qaraganda ko'proq elektrlanishi uning kamchiligidir.

Viskoza shtapel tolasi sanoatda keng ishlatilgani sababli keyingi paytlarda modifikasiyalangan kimyoviy tolalar va boshqa tolalar ishlab chiqarilmoqda. Masalan, Moskva to'qimachilik institutida molekulalarni kimyoviy yo'l bilan bog'lash yoki ularga atomlarning yangi guruhlarini ulash, payvand qilish yo'li bilan junsimon viskoza-mtilon tolasi olingan. Bu toladan olingan material chirimaydi, yonmaydi, suvni va moyni o'ziga yuqtirmaydi. Shu usulda paxta tolasini ham modifikasiyalash mumkinligi aniqlangan.

Viskoza shtapel tolasini oddiy yigirish tizimidagi mashinalarda yigirish mumkin. Viskoza shtapel tolasining o'zidan va unga paxta va jun tolalari aralashtirib yigirilgan ipdan har xil assortimentda chiroyli nafis gazlamalar ishlab chiqarish mumkin.

Asetat tolasi-elastikligi viskoza va mis-ammiak tolalarinikiga qaraganda ikki marta ortiq; bunday tola ancha pishiq, ko'p marta qaytariladigan deformasiyalarga yaxshi chidaydi, uning uzilish uzunligi 11 km, uzilishdagi uzayishi 22-30 %, shuning uchun undan yaxshi xossaliga gazlama va buyumlar olinadi. Asetat tolasi uncha gigroskopik emas, ipakka o'xshab yaltirab turadi, qaynoq suvda xuddi junga o'xshab jingalak hosil qiladi va maxsus bo'yoqda yaxshi bo'yaladi. Asetat tolasining o'zini aralashtirib ishlatish mumkin.

Kapron tolasi- juda pishiqligi, elastikligi, yuvishga bardoshligi, kam gigroskopikligi va deyarli kirishmasligi bilan boshqa sintetik tolalardan ajralib turadi. Mikroorganizmlar va mexanikaviy kuch ta'siriga yaxshi chidaydi. Kapron tolasining kamchiliklari: yorug'lik nuri, ob-havo va quyosh nuri radiasiyasi ta'sirida pishiqligi bir oz kamayadi, kiyim g'ijim bo'ladi, tola bir oz qizisa, mashina qismlariga yopishib qolaveradi. Kapron tolasidan keng iste'mol buyumlari va texnikada ishlatiladigan turli-tuman buyumlar ishlab chiqariladi. Kapron tolasini paxta va jun tolalariga aralashtirib, ulardan olinadigan buyumlarning pishiqligi va

Rahbar	Tulaev A			001.429.053.BMI. 2015 y.	Варак
Bajardi	Shatbaev F				
Узе	Варак	№ хужжат	Имзо	Сана	

elastikligi oshiriladi.

Nitron tolasi – yorug'lik nuri, ob-havo va quyosh nuri radiyasiyasiga eng chidamli tola hisoblanadi. Tolalarining elastikligi asetat va viskoza tolasidan yuqori bo'ladi. nitron tolasining kamchiligi: yuvishga chidamsiz, gigroskopikligi kam, qiyin bo'yaladi va tez kir bo'ladi. Nitron tolasiga jun tolasini aralashtirib, xossalari ancha yaxshi tola olish mumkin. Tola hajmdor bo'lganligi sababli, undan olingan ip ham hajmdor bo'ladi, to'qilgan gazlama tukli bo'lib, xuddi jun gazlamaga o'xshaydi.

Lavsan tolasi-harorat o'zgarishlariga eng chidamli, g'ijim bo'lmaydigan, kam kirishadigan, yorug'lik nuri, ob-havo va quyosh nuri radiyasiyasiga mikroorganizmlar va kuya ta'siriga chidamli toladir. Tolaning pishiqligi kapronga qaraganda kamroq, ammo elastik. Kamchiligi: deyarli gigroskopik emas, yaxshi bo'yalmaydi, kuchli elektrlanadi va bu xossasi uni qayta ishlash jarayonini qiyinlashtiradi, chiqindi ko'payadi, ipning chiqishi kamayadi.

Lavsan tolasini jun tolasini bilan aralashtirib ishlansa, undan olingan gazlama va buyumlarning pishiqligi oshadi va yorug'lik nuri, ob-havo ta'siriga chidamli bo'ladi. Lavsan tolasiga paxta tolasini aralashtirib ishlansa, undan olingan gazlama va buyumlarning elastikligi oshadi va g'ijim bo'lmaydi.

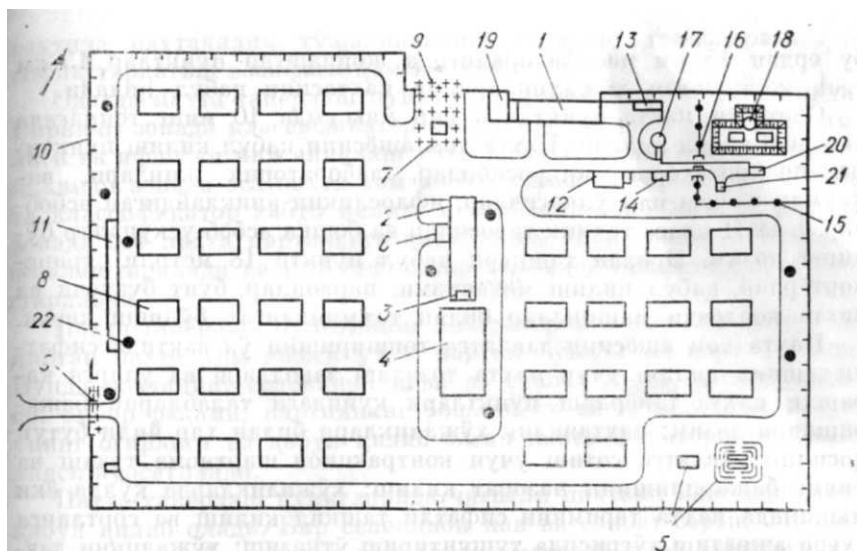
3.2. Paxta tozalash korxonasi yer maydonini tanlash va asoslash

Paxtani qayta ishlovchi korxonani loyihalashni Surxondaryo viloyati Angor tumani hududida mo'ljallandi. Tumanda 234 ta fermer xo'jalik mavjud bo'lib, mavsumda davlatga 21.118 ming tonna paxta topshiradi. Bu fermer xo'jaliklardan terib olingan paxta xom ashyosidan tashqari qo'shni Termez tumani paxtasini xam qayta ishlaydi.

Termez tuman 2014-yil paxta mavsumida 15.100 ming tonna plan quyilgan.

Angor tumani yaqinida aholi zich joylashgan bo'lib, material-texnik zaxiralari, ishchi kuchi yetarli darajada, energiya manbai bilan ta'minlash imkoniyati yaxshi. Ilmiy-tadqiqot institutlari va institut xodimlari ilmiy izlanish ishlarini olib borishi mumkin.

Rahbar	Tulaev A			001.429.053.BMI. 2015 y.	Варак
Bajardi	Shatbaev F				
Узг	Варак	№ хужжат	Имзо	Сана	

Пахта таййорлаш пунктнинг бoш режаси

- 1- Ма'мурий биналар блоки, 2-қuritish тозалаш sexi, 3-о'txona
4-пахта ombori, 5-yoqilgi ombori, 6-transformator, 7-tarozi,
8-пахта g'aramlash maydonlari, 9-darvoza, 10-ihota, 11-mexanizmlar turadigan maydon,
12-o't o'chirish deposi, 13-ko'mir aqlanadigan maydoncha, 14-hojatxona, 15-panjara,
16-darvoza, 17-kanalizatsiya nasoslari turadigan joy, 18-suv rezervuari, 19-oshxona,
20-nasoslar turadigan joy, 21-suv minorasi, 22-projektorlar ustuni

Quyidagi sxemada paxta tozalash korxonasining texnologik jarayon ketma-ketligi keltirilgan:

3.2.1. Paxta tozalash korxonasida qabul qilinadigan xom ashyo turlari va quvvati

Angor tumani paxtani qayta ishlash korxonasi 234 ta fermer xo'jaliklardan Termiz tumanidan 113 ta fermer xo'jaligidan keltirilayotgan Buxoro 102, Beshqaxramon, Porloq 1 (kam miqdord ekiladi) paxtaning sanoat navlarini qabul qiladi. Mavsum 60 kunni tashkil etadi va paxta tayyorlash korxonasi bir kunda 24 soat ishlaydi, ya'ni 3 smena. Mavsumda 347 ta fermer xo'jaliklardan yetishtirilgan 21.118 +

Rahbar	Tulaev A				
Bajardi	Shatbaev F				
Узе	Варак	№ хужжат	Имзо	Сана	

001.429.053.BMI. 2015 y.

Варак

15.100 = 36.218 ming tonnalik paxtadan 1 kunda qancha qabul qilganini quyidagicha hisoblaymiz:

$$36.218 : 60 = 603,6 \text{ tonna}$$

Angor paxta tayyorlash korxonasi 1 kunda 603,6 tonna paxtani 26 ta fermer xo'jaliklardan qabul qilib oladi. 1 smenada $603,6 : 3 = 201,2$ tonna paxtani qabul qiladi. 1 ta telejkaga o'rtacha hisobda 2 tonna paxta ketadi. 201,2 tonna paxtani har bir telejkadagi paxta miqdoriga bo'lsak, $201,2 : 2 = 101$ ta telejkada paxta qabul qilinishi kelib chiqadi va sinov ishlari uchun 101 ta namunalar olinadi.

Angor paxta tozalash korxonasi 156 ta fermer xo'jaliklardan 36.218 tonna paxta qabul qilsa, undan $36.218 \cdot 33 / 100 = 11952$ tonna tola chiqadi. Har bir toyda 220 kgdan tola ketsa, $11952000 : 220 = 54327$ ta toy hosil bo'ladi.

Buxoro-102 sanoat navli 5-I tipli tolaning fizik-mexanik ko'rsatkichlari.

$$T_{\text{шт}} = 34,2 \text{ мм}; T_a = 174 \text{ мтекс}; P_a = 4,5 \text{ сН}; P_H = 25,2 \text{ сН/текс}.$$

$$T_a = \frac{174}{100} 100 = 174$$

$$P_a = \frac{4,5}{100} 100 = 4,5$$

$$R_p = \frac{25,2}{100} 100 = 25,2$$

$$\alpha_{xp} = \frac{31,6}{100} \left[\frac{(1120 - 70 \cdot P_a) P_a}{L_{\text{шт}}} + \frac{57,2}{\sqrt{T_u}} \right]$$

$$\alpha_{xp} = \frac{31,6}{100} \left[\frac{(1120 - 70 \cdot 4,5) 4,5}{34,2} + \frac{57,2}{\sqrt{20}} \right] = 37$$

$$k = f(37,2 - 37) = 0,2 \Rightarrow 0,99$$

$$\eta = 0,9 \div 1 \text{ биз } \eta = 1 \text{ деб оламир}.$$

$$T_a = 0,174 \text{ мтекс} \quad H_o = 4,5 \div 5,5 \quad H_o = 5,0 \text{ деб оламир}.$$

Проф. А.Н.Соловьев формуласи

3.2.2. Paxta tozalash korxonasida texnik nazorat bo'limi

Paxta tozalash korxonasida texnik nazorat bo'limining asosiy vazifalari quyidagicha:

1. Paxta tayyorlash punkt va korxonasida chigitli paxtani to'g'ri qabul qilish va saqlashni nazorat qiladi.

Rahbar	Tulaev A				001.429.053.BMI. 2015 y.	Варак
Bajardi	Shatbaev F					
Узг	Варак	№ хужжат	Имзо	Сана		

2. Paxta tayyorlash punktiga fermer xo'jaliklardan olib kelingan chigitli paxtaning sifat ko'rsatkichlarini nazorat qiladi.

3. Paxta tayyorlash punktidan paxta tozalash korxonasiga olib kelingan chigitli paxtaning sifat ko'rsatkichlarini nazorat qiladi.

4. Tayyorlangan chigitli paxtaning sifatini baholash.

5. Quritish sexida qayta ishlanayotgan chigitli paxtaning sifatini nazorat qiladi.

6. Paxta tozalash korxonasida tayyorlangan mahsulotning sifatini nazorat qiladi.

7. Paxta tozalash korxonasida qayta ishlangan paxta tolasi, momiq va tola chiqindilarining sifatini nazorat qiladi.

8. Tayyorlov punktlari va paxta tozalash korxonalarida chigitli paxta va tayyor mahsulotlarning sifatini yaxshilash bo'yicha nazorat qiladi.

9. Tayyorlov punktidagi laboratoriya uchun rahbarlik va nazorat.

10. Texnologik uskunalarning holatini tekshirish, hamda chigitli paxtani qayta ishlashdagi texnologik jarayonni nazorat qilishga rioya qilish.

11. Texnik sharoit, qonun-qoida va yangi standartlarni tadbiq etish bilan bog'liq o'z vaqtida tayyorlash va o'tkazish nazorati.

12. Standart talablariga javob bermaydigan mahsulot ishlab chiqarish sabablarini tahlil qilish.

Chigitli paxtani to'g'ri qabul qilish, to'g'ri saqlash va undan sifatli mahsulotlar ishlab chiqarishni amalga oshirishda texnik nazorat bo'limi quyidagi majburiyatlarni o'z oldiga qo'yadi.

Chigitli paxtaning sifatini aniqlashda quyidagi ishlar bajariladi:

- a) korxonadagi TNB chigitli paxtaning barcha to' dasidagi tolalar navini baholaydi;
- b) sifat ko'rsatkichlari bo'yicha olingan natijalarni texnik nazorat bo'limi (TNB) tayyorlash bo'limiga qaydnomalarni tuzish uchun olib boradi;
- v) texnik nazorat bo'limi tayyorlov punktidan korxonaga olib kelingan chigitli paxtani qabul qilishni nazorat qiladi, unda paxtaning namligi va iflosligini tekshiradi;

Rahbar		Tulaev A			001.429.053.BMI. 2015 y.	Варак
Baiardi		Shatbaev F				
Узг	Варак	№ хужжат	Имзо	Сана		

g) texnik nazorat bo'limi korxonada saqlanayotgan har bir to'daning sifat ko'rsatkichlari va miqdorini belgilangan shakl asosida yozib boradi.

Texnik nazorat bo'limi korxonadagi ta'mirlashdan chiqqan har bir asbob-uskunaning ishlash jarayonini nazorat qilishda ishtirok etadi.

a) texnik nazorat bo'limi o'z vaqtida ishlab chiqarish topshiriqlarini yozib oladi va beradi;

b) texnik nazorat bo'limi texnologik jarayonning to'g'ri ishlashini nazorat qilib boradi;

v) to'dadagi paxtaning namligi standart ko'rsatkichlaridan yuqori bo'lsa, unda qo'shimcha ravishda quritish ishlarini olib borishda ishtirok etadi;

g) texnik nazorat bo'limi chigitli paxtani quritish, tozalash va jinlash vaqtida laboratoriyaning ishlab chiqarish topshiriqlariga asosan ishlashini doimo nazorat qilib boradi;

d) texnik nazorat bo'limi toy og'irligi va o'lchamlarini nazorat qiladi;

ye) tahlil natijalari va texnologik jarayondagi kamchiliklar to'g'risidagi ma'lumotni texnik nazorat bo'limi bosh muhandisiga yetkazib turadi.

Tayyor mahsulot sifatini baholashda texnik nazorat bo'limi namunalar bo'yicha sifat ko'rsatkichini sistematik ravishda baholab boradi.

Paxta tolasining quyidagi sifat ko'rsatkichlari aniqlanadi:

- mustahkamlik, chiziqiy zichlik va pishganligi;
- uzunlik ko'rsatkichlari;
- namligi, nuqson va chiqindilar miqdori.

Momiqlarning to'dasi bo'yicha quyidagi sifat ko'rsatkichlarini aniqlaydi:

- namlik, uzunlik, navi, nuqsonlari.

Chigit to'dasi bo'yicha quyidagi ko'rsatkichlari aniqlanadi:

- navi, namligi, tukdorligi.

Tolali nuqsonlar to'dasi bo'yicha quyidagi ko'rsatkichlari aniqlanadi:

- o'lik bo'yicha namligi, tolali miqdori va nuqsonlari;
- momiq bo'yicha guruhi va namligi.

Rahbar	Tulaev A			001.429.053.BMI. 2015 y.	Варак
Bajardi	Shatbaev F				
Узе	Варак	№ хужжат	Имзо	Сана	

Korxonadan jo'natilayotgan tola, paxta momig'i, chigit va nuqsonlarning belgilangan sifat ko'rsatkichlarini texnik nazorat bo'limi sertifikatga to'ldiradi. Texnik nazorat bo'limi korxonadagi chigitli paxtani belgilangan standart shartlariga asosan to'g'ri saqlanishini nazorat qilib boradi. Yong'in chiqadigan joylari bo'lsa, zudlik bilan paxta tozalash korxonai direktoriga xabar beradi. Natijada, xom ashyo va tayyor mahsulot bo'lim boshliqlari yong'inga qarshi choralarni ko'radi. Texnik nazorat bo'limi tola toyini, momiq va tolali nuqsonlarning saqlanishini nazorat qilib boradi. Texnik nazorat bo'limi boshlig'i har oyda qayta ishlanayotgan va tayyorlanayotgan mahsulot sifat ko'rsatkichlari, haqida hisobot tuzib boradi.

Hisobot paxta tolasining har bir sanoat navi, navi, terib olinish turi, tozalanishi, tolaning sanoat navi bo'yicha tuziladi.

Hisobotda quyidagilar ko'rsatilishi kerak bo'ladi:

- belgilangan hisobiy me'yoridan yuqori bo'lgan nuqson va chiqindilar miqdorining hosil bo'lish sabablari;
- ishlab chiqarish topshiriqlarisiz va yuqori namlikka keltirilgan xom ashyoning to'dasi;
- yuqori navdagi chigitli paxtaning navini pasayish sabablari;
- texnologik jarayonlarning barcha buzilish tasodiflari;
- paxta tolasining sifat ko'rsatkichlarini yaxshilash borasida ko'rilgan ishlar tartibi;
- paxtani qabul qilishdagi, saqlashdagi, joylashtirishdagi ko'rilgan buzilish va hakoza.

3.2.3. Paxta tozalash korxonasidagi laboratoriyalar va ularning asosiy vazifalari

Laboratoriya-paxta tozalash korxonalarida chigitli paxta, tola va chigitning fizik-mexanik xossalarini asbob-uskunalar yordamida belgilangan standartlarga muvofiq aniqlanadi. «Laboratoriya» lotincha so'zdan olingan bo'lib, «ishlash» ma'nosini anglatadi.

Paxta tozalash korxonasida ikkita laboratoriya mavjud bo'lib, unga xom ashyo va tayyor mahsulot laboratoriyalari kiradi.

Rahbar	Tulaev A			001.429.053.BMI. 2015 y.	Варак
Bajardi	Shatbaev F				
Узе	Варак	№ хужжат	Имзо	Сана	

Laboratoriya boshlig'ining vazifasi laboratoriyada belgilangan vazifalarni bajarishligini ta'minlaydi, mavjud bo'lgan barcha turdagi asbob-uskunalar uchun xulosa beradi, yangi asbob-uskunalar kelti rilsa to'g'ri ishlashlig i sinab ko'radi, laboratoriyadagi asbob-uskunalarining to'g'ri ishlash i va mahsulot sif a t ko'rsatkichlari standart va texnik shartlarga mos kelishi uchun mas'uldir, laboratoriya holati, mahsulot sifati bo'yicha mas'ul shaxs hisoblanadi, laboratoriyada ishlash rejimini tuzadi va laboratoriya xodimlari orasida taqsimlaydi, olingan sinov natijalarini nazorat qilib boradi va hisobga oladi, yaxshi ishlagan xodimlarga qo'shimcha mukofotlar berish uchun korxona rahbariyatiga murojaat etadi, ilmiy-texnik konferensiyalarda o'z ma'ruzalari bilan ishtirok etadi va mavjud bo'lgan asbob-uskunalarining noto'g'ri ishlashi, o'lchash asboblarining noto'g'ri ko'rsatishi uchun javob beradi.

3.2.4. Tayyorlov punkti laboratoriyasining asosiy funksiyalari

Paxta tozalash korxonasining tayyorlov punkti laboratoriyasi ish hajmi paxta tozalash korxonasining quvvati bilan belgilanadi. Tayyorlov punktidagi laboratoriya xom ashyo laboratoriyasi deb yuritiladi.

Xom ashyo laboratoriyasining asosiy maqsadi va vazifalari paxtachilik bilan shug'ullanadigan fermer xo'jaliklardan terilgan chigitli paxtani namligi va iflosligi bo'yicha o'z vaqtida qabul qilishni amalga oshiradi.

Paxta tayyorlash punktlarida chigitli paxta soat 22-00 gacha qabul qilinadi. Paxtani tashqi ko'rinishini aniqlashda yorug'lik kamida 300 lyuks bo'lishi kerak. Fermer xo'jaliklaridan terilgan chigitli paxta telejkalarda keltirilib, tayyorlov punktiga olib kelinadi. Bu tayyorlov punktida 3 ta zona mavjud bo'lib, 1-zonada tasniflovchi, 2-zonada tovaroved va nihoyat 3-zonada topshirilgan chigitli paxtaning navi, tipi, namligi va iflosligi bo'yicha g'aramlash ishlari amalga oshiriladi. Tayyorlov punktidagi tasniflovchi chigitli paxtani qo'llanilayotgan standart bo'yicha namuna tanlab olib, birlashtirilgan namunaning tashqi ko'rinishini topshiruvchi ishtirokida belgilangan tartibda tasdiqlangan namunaning tashqi ko'rinishi bilan solishtirish orqali aniqlaydi.

Rahbar	Tulaev A			001.429.053.BMI. 2015 y.	Варак
Bajardi	Shatbaev F				
Узг	Варак	№ хужжат	Имзо	Сана	

Chigitli paxtadan namuna tanlash ishlari O'zDst 643-2006 standarti bo'yicha amalga oshiriladi. Paxta topshiruvchi fermer xo'jaliklar norozi bo'lgan hollarda xom ashyo laboratoriyasida asbob-uskunalar yordamida paxta topshiruvchi ishtirokida qaytadan tanlab olingan birlashtirilgan namuna yordamida paxtaning namligi va ifloslik ko'rsatkichlari aniqlanadi.

Agar 1 yoki 2 sinflar paxtasining ifloslik meyoru yuqori bo'lsa, iflosligi bo'yicha mos kelgan sinfga o'tkaziladi, agar namlik meyoridan yuqori bo'lsa maxsus tartibda narxi pasaytiriladi. I, II, III va IV navlar bo'yicha 3-sinf uchun belgilangan ifloslik yoki namlik me'yorlaridan oshgan hollarida paxta topshiruvchiga qaytariladi yoki past nav bo'yicha qabul qilinadi. Ifloslik yoki namlik me'yorlari 22,0 foiz oshib ketsa, topshiruvchiga qaytariladi yoki narxi pasaytirilib, belgilangan tartibda qabul qilinadi. Agar paxta o'rtacha darajada zamburug' kasalligi bilan shikastlangan bo'lsa, bu paxt to'dasi past navga o'tkaziladi. Agar kuchsiz darajada zamburug' kasalligi yoki har qanday darajadagi «shira» bo'lsa, narxi pasaytiriladi.

Paxtada yopishqoqlik moddalarining borligini aniqlash qabul qilib olish vaqtida yoki terimdan oldin tanlab olingan namuna yordamida o'tkaziladi. Agar yopishqoq moddalarning borligi aniqlansa, paxta alohida qabul qilinadi va g'aramlanadi. Bunday paxtaning navi korxonada qayta ishlangandan keyin aniqlanadi. Paxta to'dasida tugunchak ko'rinishidagi chigallashgan pallachalar, shuningdek 20,0 foizdan ko'p mahsulot gommoy (sariq yoki qo'ng'ir tusli, juda kuchsiz titilib, yopishib qolgan tola bo'lakchalari) bilan kasallangan bo'lsa, paxta navi pasaytiriladi. Agar to'dadar yashillangan paxta bo'lsa, topshiruvchi tomonidan umumiy vazn yoki to'dadan ajratiladi yoki bir navga pasaytirib qabul qilinadi. Paxtachilik xo'jaligi chigitdagi pestisid qoldiqlarining miqdori hakida hujjat ega bo'lishi kerak. Paxta chigitdagi pestisid miqdori yo'l qo'yilgan me'yordan oshiq bo'lsa, paxta narxi belgilangan tartibda pasaytiriladi. Paxta bir xil nav hisob me'yorlariga keltirilgan iflos aralashma-larining massaviy ulushi (2,0 foiz) va namlikning massaviy nisbati (9,0 foiz) qabul qilinadi va hisobga olinadi.

Rahbar	Tulaev A			001.429.053.BMI. 2015 y.	Варак
Bajardi	Shatbaev F				
Узг	Варак	№ хужжат	Имзо	Сана	

3.3. Paxta tozalash korxonasidagi tayyor mahsulot laboratoriyasining asosiy funksiyalari

Paxta tozalash korxonasining tayyor mahsulot laboratoriyasi ish hajmi paxta tozalash korxonasining quvvati bilan belgilanadi. Paxta tozalash korxonasining quvvati ishlab ishlab chiqarilayotgan paxta tolasi hajmi bo'yicha aniqlanadi. Paxta tolasi sifatini aniqlash laboratoriyasining asosiy funksiyalari quyidagichadir: texnologik jarayonni nazorat qilish; standart bo'yicha ishlab chiqarilayotgan paxta tolasining sifatini aniqlash; ikkilamchi xom ashyo xossalarini aniqlash.

Bir to'radagi paxta tolasi uchun 1 ta marka qabul qilinadi-50-60 tonna tola. Paxta tolasi toylanadi va uning massasi 200-220 kg bo'ladi. Hisoblash va asboblarni tanlashda standartlar ishlatiladi.

Laboratoriya quyidagi bo'limlardan tashkil topgan:

namlikni aniqlash uchun laboratoriya; iflosligini aniqlash uchun laboratoriya; paxta tolasini sinash uchun laboratoriya; ikkilamchi xom ashyo sifatini aniqlash uchun laboratoriya.

Paxta tolasi va ikkilamchi xom ashyolarning sifatini aniqlashda namuna tanlash ishlari O'zDst 614-2009 standarti bo'yicha amalga oshiriladi.

Paxta tozalash korxonasida toylanmagan paxta tolasining nuqtasidan olinadigan namunalar paxta tozalash korxonalarida qo'l yoki namuna olgich bilan kondensor lotogidan tola qatlamining har xil qalinlikdagi joylaridan toylanguncha yoki tolane toylash jarayonida olinadi.

Nuqtadan olingan namunaning massasi 100-150 g atrofida bo'ladi. Olingan paxta tolasining namunalari namligi saqlanadigan qilib, qopqog'i zich berkitiladigan idishlarga solinadi. Agar paxta tolasining namligini aniqlash mo'ljallanmagan bo'lsa, nuqtadan olinadigan namunalarni boshqa qopqoqsiz idishlarga ham solinsa bo'ladi.

Toylangan paxtadan namuna olishda toyning markalangan qismini buzmaganda qavariq tomonidagi ikki tasma oralig'idan o'rama matok amida 20-25 sm uzunlikda qirg'iladi. Agar muayyan sharoitda mumkin bo'lsa va ruxsat etilsa, namuna oson olinishi uchun bir yoki bir nechta tasma yechiladi. Paxta

Rahbar	Tulaev A			001.429.053.BMI. 2015 y.	Варак
Bajardi	Shatbaev F				
Узг	Варак	№ хужжат	Имзо	Сана	

tolasining yuqori qatlamidan 1-2 sm olib tashlanadi. Qo'l yordamida yengil urilib, massasi 100 g bo'lgan, kengligi 10-12 sm li qatlam ko'rinishida nuqtadan olinadigan namuna olinadi. Nuqtadan olingan namuna orasiga korxona kodi (lozim bo'lsa), to'da va toyning tartib raqami ko'rsatilgan yorliq qo'yiladi. Har xil toylarning nuqtalaridan olingan namunalar qatorlatib, o'rov qog'ozga bir qavat qilib qo'yiladi va barchasi bir o'ramga o'ralib, ustiga korxona kod iva to'da tartib raqami yoziladi.

Namlikni aniqlash uchun nuqtadan olinadigan namunalar qopqog'i zich bekitiladigan idishlarga solinadi. Paxta tozalash korxonalarida nuqtadan olinadigan namunalarni toyning qavariq tarafining chetidan toylangandan keyin olishga ruxsat etiladi. Bu holda toyning o'rami buzilmaydi. Agar yetkazib berish shartining boshqa talablari aniqlanmagan bo'lsa, nuqtadan olinadigan namunaning soni va toylar bo'yicha tanlab olish tartibi O'zDst 604-2001 ga ko'ra bajariladi.

Birlashtirilgan namunaning massasi 1 kg dan kam bo'lmasligi kerak. Namlikni aniqlash uchun 200 g dan kam bo'lmasligi kerak. Toylangan paxta tolalarining namligini aniqlashda kelishmovchilik kelib chiqsa, toylar to'liq ochilib ikkita birlashtirilgan namuna olinadi. Har bir muljallangan toylarning o'rtasidan: birinchisi-yuqori qavati olingandan keyin, 3-5 sm chuqurlikda toy massasining 30 foizidagi o'rtacha namlikni tavsiflaydigan, ikkinchisi-20 sm chuqurlikda toy massasining 70 foizidagi o'rtacha namlikni tavsiflaydigan namunalar nuqtalardan sug'urib olinadi.

3.3.1. Tayyorlov punkti sinov laboratoriyasidagi laborantlar sonini hisoblash

Paxta tozalash korxonasida ish kuni 8,2 soat yoki $8,2 \times 60 = 492$ minutni tashkil etadi. Laboratoriyada mavjud bo'lgan asbob-uskunalarni tozalash, o'z-o'ziga xizmat uchun 30 minut vaqt ketadi.

$$T = T_{\text{ish}} - (T_a + T_b + T_v) = 492 - (10 + 10 + 10) = 492 - 30 = 462 \text{ minut.}$$

bu yerda: T_a -asbob-uskunalarni ishga tayyorlash uchun ketgan vaqt-10 minut;

Rahbar	Tulaev A			001.429.053.BMI. 2015 y.	Варак
Bajardi	Shatbaev F				
Узг	Варак	№ хужжат	Имзо	Сана	

T_b -o'z-o'ziga xizmat-10 minut; T_v -asbob-uskunalarini tozalash uchun ketgan vaqt-10-minut.

Xom ashyo laboratoriyasidagi laborantlar sonini hisoblash ishlari davlat standarti talablari bo'yicha amalga oshiriladi.

Paxta tayyorlash korxonasi tayyorlov punkti laboratoriyasidagi laborantlar sonini 1 smena uchun aniqlaymiz:

1. O'sDst 643-2006 standartiga binoan namuna tanlash ishlari amalga oshiriladi. Namuna olish uchun ketgan vaqt-20 minutni tashkil etadi. 2 ta namuna olinadi.

$$t_1 = 2 \times 20 = 40 \text{ minut}$$

2. O'sDst 644-2006 standartiga binoan VXS-1 asbobida chigitli paxtaning namligi aniqlanadi. Chigitli paxtaning namligini aniqlash uchun ketgan vaqt-10 minutni tashkil etadi. Sinov ishlari uchun 2 ta namuna olinadi.

$$t_2 = 2 \times 10 = 20 \text{ minut}$$

3. O'sDst 592-2008 standartiga binoan LKM asbobida chigitli paxtaning iflosligi aniqlanadi. Chigitli paxtaning iflosligini aniqlash uchun ketgan vaqt-30 minutni tashkil etadi. Sinov ishlari uchun 3 ta namuna olinadi.

$$t_3 = 3 \times 30 = 90 \text{ minut}$$

4. Paxta tolasining navini LPS-4 asbobida aniqlash uchun ketgan vaqt -40 minutni tashkil etadi. Sinov ishlari uchun 2 ta namuna olinadi.

$$t_4 = 2 \times 40 = 80 \text{ minut}$$

Umumiy vaqt-230 minutni tashkil etdi.

Laboratoriyada ishlaydigan laborantlar soni quyidagicha:

$$230:462=0,5$$

ya'ni 1 ta laborant deb qabul qilamiz.

3.3.2. Paxtani qayta ishlovchi korxona sinov laboratoriyasidagi asbob-uskunalar sonini hisoblash

Laboratoriya uchun asbob-uskunalar soni quyidagi formula yordamida aniqlanadi:

Rahbar	Tulaev A			001.429.053.BMI. 2015 y.		Варак
Bajardi	Shatbaev F					
Узг	Варак	Не хужжат	Имзо	Сана		

$$K = nT_m / mT_n : nT_m / m (T - (T_a + T_b + T_v))$$

bu yerda: n-sinovlar soni; T_m -ketgan vaqt; m-namunalar soni; T_n -ishchi vaqtning soni, 1 kunda.

1. VXS-1 asbobi chigitli paxtaning namligini aniqlash uchun ishlatiladi.

Sinovlar soni-1, namunalar soni-2.

$$K = 1 \times 60 / 2 \times 462 = 0,06$$

1 ta asbob deb qabul qilamiz.

2. LPS-4 asbobida paxta tolasining navi aniqlanadi.

Sinovlar soni-1, namunalar soni-2.

$$K = 1 \times 40 / 2 \times 462 = 0,06$$

1 ta asbob deb qabul qilamiz.

3. LKM asbobi chigitli paxtaning iflosligini aniqlash uchun ishlatiladi.

Sinovlar soni-2, namunalar soni-3.

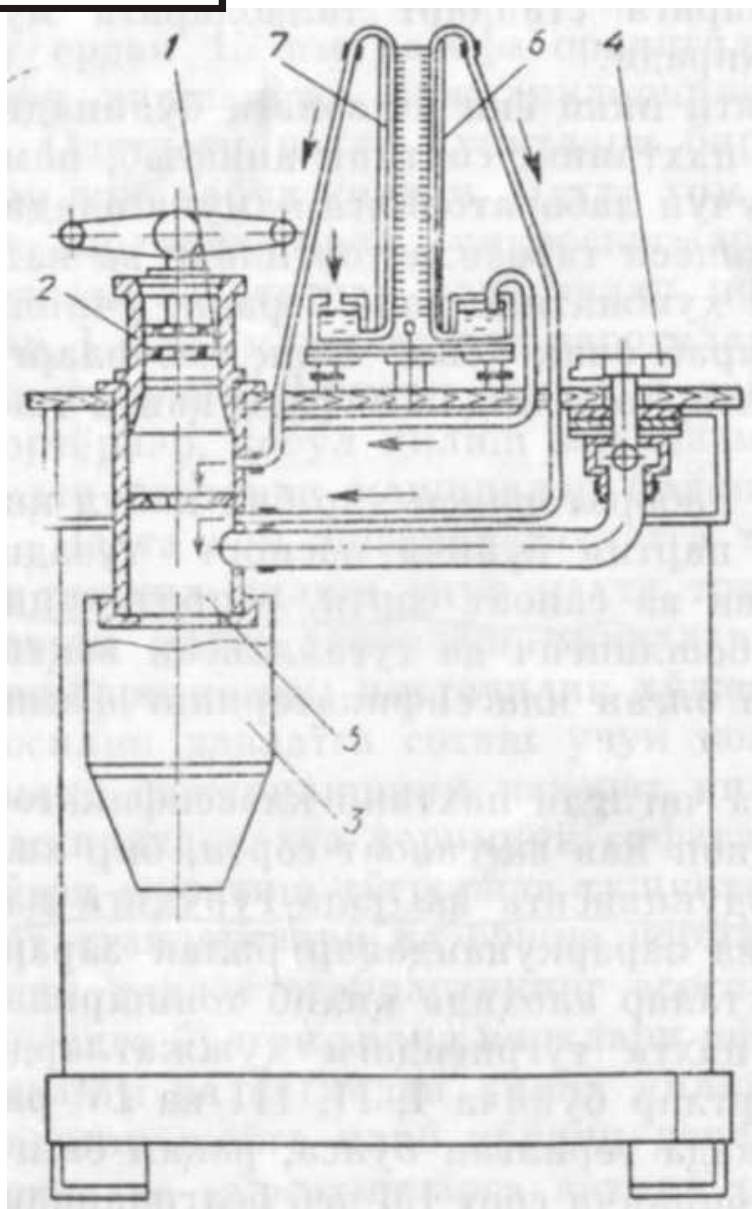
$$K = 2 \times 60 / 3 \times 462 = 0,09$$

1 ta asbob deb qabul qilamiz.

Xom ashyo laboratoriyasidagi asbob-uskunalar ro'yxati

№	Asbob-uskunalar	Soni
1	Torsion tarozi VT-200	1
2	Texnik tarozi T-20	1
3	Nam o'lchagich (vlagomer) USX-1	1
4	Quritish shkafi Uz 7M	1
5	Nam o'lchagich (vlagomer) VXS-1	1
6	Kichik va yirik iflosliklarni aniqlash LKM	1
7	Ifloslikni aniqlash uchun asbob	1
8	Ifloslikni aniqlash uchun asbob	1
9	Navini aniqlash asbobi LPS-4	1
10	Laboratoriya stoli	1
11	Ko'p qavatli shkaf	1
12	Kiyim kechaklar uchun shkaf	1
13	Laborantlar uchun stol va stullar	2
14	Kompyuter	2

Rahbar	Tulaev A			001.429.053.BMI. 2015 y.	Варак
Bajardi	Shatbaev F				
Узг	Варак	№ хужжат	Имзо	Сана	

ЛПС-4 markali asbobning sxemasi

1-Ish bo'lmasi, 2-asbob qopqog'I, 3-ventilyator
4-drossel dastasi, 5-havo bo'lmalari, 6-7-monometr

3.3.3. Paxtani qayta ishlovchi kichik korxonasi tayyor mahsulot laboratoriyasidagi laborantlar sonini hisoblash

Paxtani qayta ishlovchi korxona tayyor mahsulot laboratoriyasidagi laborantlar sonini 1 smena uchun aniqlaymiz:

1. Toylangan paxta tolasidan namuna olish uchun ketgan vaqt-12 minutni tashkil etadi.

$$t_1 = 12 \times 2 = 24 \text{ minut}$$

2. O'sDst 619-2009 standartiga binoan paxta tolasi mustahkamligi

Rahbar	Tulaev A				001.429.053.BMI. 2015 y.	Варак
Bajardi	Shatbaev F					
Узг	Варак	№ хужжат	Имзо	Сана		

DSH-3M asbobi yordamida aniqlanadi. Paxta tolasi mustahkamligini aniqlash uchun ketgan vaqt-40 minutni tashkil etadi. Sinov ishlari uchun 2 ta namuna olinadi.

$$t_2 = 2 \times 40 = 80 \text{ minut}$$

3. O'sDst 618-2009 standartiga binoan paxta tolasi pishib yetilganligi aniqlanadi. Paxta tolasi mustahkamligini aniqlash uchun ketgan vaqt-45 minutni tashkil etadi. Sinov ishlari uchun 2 ta namuna olinadi.

$$t_3 = 2 \times 45 = 90 \text{ minut}$$

4. O'sDst 632-2010 standartiga binoan paxta tolasi tarkibidagi nuqson va chiqindilar miqdori aniqlanadi. Paxta tolasi nuqson va chiqindilar miqdorini aniqlash uchun ketgan vaqt-120 minutni tashkil etadi. Sinov ishlari uchun 3 ta namuna olinadi.

$$t_4 = 3 \times 120 = 360 \text{ minut}$$

5. O'sDst 620-2009 standartiga binoan paxta tolasi chiziqli zichligi aniqlanadi. Paxta tolasi chiziqli zichligini aniqlash uchun ketgan vaqt-40 minutni tashkil etadi. Sinov ishlari uchun 2 ta namuna olinadi.

$$t_5 = 2 \times 40 = 80 \text{ minut}$$

6. O'sDst 633-2010 standartiga binoan paxta tolasi uzunligi aniqlanadi. Paxta tolasi uzunligini aniqlash uchun ketgan vaqt-45 minutni tashkil etadi. Sinov ishlari uchun 2 ta namuna olinadi.

$$t_6 = 2 \times 45 = 90 \text{ minut}$$

7. Paxta tolasidan namunaviy va natijaviy pilik tayyorlash uchun ketgan vaqt-40 minutni tashkil etadi. Sinov ishlari uchun 2 ta namuna olinadi.

$$t_7 = 2 \times 40 = 80 \text{ minut}$$

Umumiy vaqt-804 minutni tashkil etdi.

Laborantlar soni $-804:462=1,7$ bo'lib, laborantlar sonini 2 ta deb qabul qilamiz.

Rahbar	Tulaev A			001.429.053.BMI. 2015 y.		Варак
Bajardi	Shatbaev F					
Узе	Варак	№ хужжат	Имзо			

3.3.4. Paxtani qayta ishlovchi korxona tayyor mahsulot laboratoriyasidagi asbob-uskunalar sonini hisoblash

Paxta tozalash korxonasi tayyor mahsulot laboratoriyasidagi mavjud asbob-uskunalar soni quyidagicha aniqlanadi:

1. MBU-5 biologik mikroskopi paxta tolasining pishib yetilgan-ligini aniqlash uchun ishlatiladi. Sinovlar soni-1, namunalar soni-2.

$$K = 1 \times 10 / 2 \times 462 = 0,01$$

1 ta asbob deb qabul qilamiz.

2. DSh-3M asbobi paxta tolasining mustahkamligini aniqlash uchun ishlatiladi. Sinovlar soni-2, namunalar soni-2.

$$K = 2 \times 40 / 2 \times 462 = 0,08$$

1 ta asbob deb qabul qilamiz.

3. Jukov asbobida paxta tolasining uzunligini aniqlash. Sinovlar soni-1, namunalar soni-2.

$$K = 1 \times 45 / 2 \times 462 = 0,04$$

1 ta asbob deb qabul qilamiz.

4. VT-50 torsion tarozi namunaning massasini aniqlash uchun ishlatiladi. Sinovlar soni-2, namunalar soni-2.

$$K = 2$$

2 ta asbob deb qabul qilamiz.

5. AX-2 asbobi paxta tolasining iflosligini aniqlash uchun ishlatiladi. Sinovlar soni-2, namunalar soni-3.

$$K = 2 \times 50 / 3 \times 462 = 0,07$$

1 ta asbob deb qabul qilamiz.

Tayyor mahsulotlar laboratoriyasidagi asbob-uskunalar ro'yxati

№	Asbob-uskunalar	Soni
1	Gigrograf TV-15	1
2	Asman psixrometri TV-9	1
3	Asman psixrometri TV-19	1
4	VTB-4000 torsion tarozisi	1
5	VT-50 torsion tarozi	2

Rahbar	Tulaev A				001.429.053.BMI. 2015 y.	Варак
Bajardi	Shatbaev F					
Узг	Варак	№ хужжат	Имзо	Сана		

6	P-2 qutblantirgich	1
7	Taroqli analizator	1
8	MShU-1 mexanik shtapel tayyorlagich	1
9	MPR-1 shtapelni mexanik taxlagich	1
10	MRV-1 shtapelni mexanik taxlagich	1
11	PSV-1 tolani tasvirli sanash	1
12	Jukov qurilmasi	2
13	Dinamometr DSh-3M	1
14	MBU-5 mikroskopi	1
15	MBU-6 mikroskopi	1
16	AK-2 quritish shkafi	1
17	AX-M analizatori	1
18	Laboratoriya stoli	1
19	Ko'p qavatli shkaf	1
20	Kiyim kechaklar uchun shkaf	1
21	Laborantlar uchun stol va stullar	3
22	Kompyuter	4

3.3.5. Paxtani qayta ishlovchi korxona ikkilamchi xom ashyo laboratoriyasidagi laborantlar sonini hisoblash

Ikkilamchi xom ashyo laboratoriyasidagi laborantlar sonini 1 smena uchun aniqlaymiz:

1.O'sDst 657-2011 standarti bo'yicha momiqning sifatini aniqlash uchun namuna tanlab olishga ketgan vaqt-12 minutni tashkil etadi.

$$t_1=2 \times 12=24 \text{ minut}$$

2. O'sDst 659-2011 standarti bo'yicha momiqning namligini AK-2 asbobida aniqlash uchun ketgan vaqt-80 minutni tashkil etadi. Sinov ishlari uchun 4 ta namuna olinadi.

$$t_2=4 \times 80=320 \text{ minut}$$

3. O'sDst 661-2011 standarti bo'yicha momiqning pishib yetilganligini MBU-5 mikroskopida aniqlash uchun ketgan vaqt-120 minutni tashkil etadi. Sinov ishlari uchun 1 ta namuna olinadi.

$$t_3=1 \times 120=120 \text{ minut}$$

Rahbar	Tulaev A			001.429.053.BMI. 2015 y.	Варак
Bajardi	Shatbaev F				
Узг	Варак	№ хужжат	Имзо		Сана

4. O'sDst 660-2011 standarti bo'yicha momiqning uzunligini aniqlash uchun ketgan vaqt-180 minutni tashkil etadi. Sinov ishlari uchun 1 ta namuna olinadi.

$$t_4 = 1 \times 180 = 180 \text{ minut}$$

5. O'sDst 662-1996 standarti bo'yicha momiqning iflosligini aniqlash uchun ketgan vaqt-45 minutni tashkil etadi. Sinov ishlari uchun 6 ta namuna olinadi.

$$t_5 = 6 \times 45 = 270 \text{ minut}$$

6. Texnik chigitning ko'rsatkichlari O'sDst 598-2008 standarti bo'yicha aniqlanadi. Namuna tanlash-12 minut. Sinov ishlari uchun 2 ta namuna olinadi.

$$t_6 = 2 \cdot 100 = 200 \text{ minut}$$

7. O'sDst 597-2008 standarti bo'yicha nuqsondor chigitlar ulushi qo'lda aniqlash uchun ketgan vaqt-12 minutni tashkil etadi. Sinov ishlari uchun 1 ta namuna olinadi.

$$t_7 = 1 \cdot 100 = 100 \text{ minut}$$

8. O'sDst 599-2008 standarti bo'yicha chigit tarkibidagi mineral va organik aralashmalar miqdori qo'lda ajratish uchun ketgan vaqt-150 minutni tashkil etadi. Sinov ishlari uchun 1 ta namuna olinadi.

$$t_8 = 1 \cdot 150 = 150 \text{ minut}$$

9. O'sDst 600-2008 standarti bo'yicha chigitning namligi aniqlanadi. Agar chigitli paxtaning namligi USX-1 quritish shkafida aniqlansa $t_4 = 80$ minut, VXS-1 quritish shkafida aniqlansa $t_4 = 30$ minut vaqt sarflanadi. Sinov ishlari uchun 4 ta namuna olinadi.

$$t_9 = 4 \cdot 30 = 120 \text{ minut}$$

10. O'sDst 601-2008 standarti bo'yicha chigitning tukdorligi kimyoviy usul bilan aniqlash uchun ketgan vaqt-100 minutni tashkil etadi. Sinov ishlari uchun 1 ta namuna olinadi.

$$t_{10} = 2 \cdot 100 = 200 \text{ minut}$$

11. O'sDst 602-2008 standarti bo'yicha chigitning yog'dorligi aniqlash uchun ketgan vaqt-100 minutni tashkil etadi. Sinov ishlari uchun 1 ta namuna olinadi.

$$t_{11} = 1 \cdot 100 = 100 \text{ minut}$$

Rahbar	Tulaev A			001.429.053.BMI. 2015 y.		Варак
Bajardi	Shatbaev F					
Узг	Варак	№ хужжат	Имзо			

13. O'sDst 603-2008 standarti bo'yicha chigitning yog' kislotasining sonini kimyoviy usul bilan aniqlash uchun ketgan vaqt-80 minutni tashkil etadi. Sinov ishlari uchun 1 ta namuna olinadi.

$$T_{12}=1\cdot 80=80 \text{ minut}$$

Texnik chigitning ko'rsatkichlarini aniqlash uchun laborantlar shtatini hisoblaymiz:

$$n= 24+320+120+180+270+200+100+150+120+200+100+80 / 462=1864/462=4,0$$

Loyihada to'rtta laborant deb qabul qilamiz.

3.3.6. Paxtani qayta ishlovchi korxona ikkilamchi xom ashyo laboratoriyasidagi asbob- uskunalar sonini hisoblash

Paxta tozalash korxonasi ikkilamchi xom ashyo laboratoriyasidagi mavjud asbob-uskunalar soni quyidagicha aniqlanadi:

1. AK-2 quritish asbobi momiqning namligini aniqlash uchun ishlatiladi. Sinovlar soni-4, namunalar soni-2.

$$K = 4 \times 80 / 2 \times 462 = 0,35$$

1 ta asbob deb qabul qilamiz.

2. MBU-5 mikroskopi momiqning pishib yetilganligini aniqlash uchun ishlatiladi. Sinovlar soni-1, namunalar soni-1.

$$K = 1 \times 120 / 1 \times 462 = 0,26$$

1 ta asbob deb qabul qilamiz.

3.VXS-1 quritish shkafida chigitning namligini aniqlash uchun ishlatiladi. Sinovlar soni-4, namunalar soni-2.

$$K = 4 \times 30 / 2 \times 462 = 0,13$$

1 ta asbob deb qabul qilamiz.

4. OSX-1 asbobi chigitning tukdorligini aniqlash uchun ishlatiladi. Sinovlar soni-2, namunalar soni-2.

$$K = 2 \times 100 / 2 \times 462 = 0,22$$

1 ta asbob deb qabul qilamiz.

Rahbar	Tulaev A			001.429.053.BMI. 2015 y.	Варак
Bajardi	Shatbaev F				
Узг	Варак	№ хужжат	Имзо		Сана

Tayyor mahsulotlar laboratoriyasidagi asbob-uskunalar ro'yxati

№	Asbob-uskunalar	Soni
1	Gigrograf TV-15	1
2	Asman psixrometri TV-9	1
3	VTB-4000 torsion tarozisi	1
4	VT-50 torsion tarozi	2
5	Mufil quritgichi	1
6	OSX-1 chigitning tukdorligini aniqlash	1
7	MBU-5 mikroskopi	1
8	MBU-6 mikroskopi	1
9	AK-2 quritish shkafi	1
10	Laboratoriya stoli	1
11	Ko'p qavatli shkaf	1
12	Kiyim kechaklar uchun shkaf	1
13	Laborantlar uchun stol va stullar	4
14	Kompyuter	1

Laborantlar shtati

Laboratoriya boshlig'i-1.

Katta laborant-1.

Laborantlar soni:

Tayyorlov punkti laboratoriyasida-1.

Tayyor mahsulot laboratoriyasida-2.

Ikkilamchi xom ashyo laboratoriyasida-4.

Mexanik-elektrik-1.

Umumiy shtat-10.

Rahbar	Tulaev A				
Bajardi	Shatbaev F				
Узг	Варак	№ хужжат	Имзо	Сана	001.429.053.BMI. 2015 y.
					Варак

3.4. ILMIY-TADQIQOT QISMI

Mamlakatimizning paxta yetishtirish dalalardan terib olingan chigitli paxta tozalash korxonalari va tayyorlov punktlariga topshiriladi.

Fermer xo'jaliklardan qabul qilib olingan chigitli paxtani uzoq vaqt saqlash va undan sifatli tola va chigit olish uchun paxtaning navi va sinfini hisobga olgan holdagi namligiga asosan tabaqalab to'plash kerak bo'ladi. Respublikamiz paxta tozalash korxonalari ishchi va muxandis-texnik xodimlari jamg'arilgan chigitli paxtani paxta punkitlarida uzoq muddat saqlab, paxta quritish sexlarida quritiladi, xas cho'plardan tozalab, zavod texnologik tizimida ketma-ket joylashgan mashina va agregatlar yordamida tolani chigitdan ajratishadi hamda, katta quvvatga ega bo'lgan agregatlar yordamida toylab, so'ng to'qimachilik korxonalariga jo'natishadi, chigit yog' zavodiga topshiriladi.

Paxta tozalash korxonasi qoshidagi tayyorlov punktida quritish- tozalash bo'limining qayta ishlashini e'tiborga olib, namligi 14 % gacha bo'lgan chigitli paxtani tozalash bo'limi hududida, namligi 14 % dan yuqori bo'lgan chigitli paxtani esa quritish-tozalash bo'limi hududiga to'kish maqsadga muvofiq bo'ladi.

3.4.1. Chigitli paxtani tozalash jarayoni

Chigitli paxtaning sifat ko'rsatkichlarini saqlab qolish uchun tozalash jarayoni ham muhim ahamiyatga egadir. Chunki, tozalash jarayonida tola yoki chigit turli jarohatlar olishi mumkin, natijada keyingi jarayonlarda tasodiflar soni o'z-o'zidan ko'payadi, tolaning sifat ko'rsatkichlari yomonlashadi. Shu sababli, tozalash jarayonini belgilangan zanjir asosida tashkil etish, mahsulot sifatini yaxshilab qolishga imkoniyat yaratib beradi.

Respublikamiz paxta tozalash zavodlarida bir qancha turdagi tozalash uskunalari ishlab turibdi. Masalan, OXB-10, XK, UXK, 6A-12M, ChX-3M2 va hakoza. Bu uskunarlar o'zining ishlash jarayoni bilan bir-biridan farq qiladi. Paxtani qayta ishlash zavodlaridagi quritish-tozalash sexlarida I-III nav paxtaning boshlang'ich namligi 11 % gacha pastki navniki esa 13 % dan yuqori bo'lmasligi kerak. Chunki, belgilangan me'yorda bo'lishligi chigitli paxtani saqlanish davrida tola sifat ko'rsatkichlarining yomonlashishi yoki yonishiga sabab bo'ladi.

Rahbar	Tulaev A				001.429.053.BMI. 2015 y.	Barak
Bajardi	Shatbaev F					
Uzg	Barak	№ хужжат	Имзо	Сана		

Chigitli paxtani tozalash davrida namlik juda katta ahamiyatga egadir. Chunki, namlik qanchalik ko'p bo'lsa, unda nuqsonlarning ajralishi shunchalik qiyinlashadi, urilgan yoki jarohatlangan chigitlarning ko'payishiga olib keladi. Shu sababli, paxta tozalash zavodlari va tayyorlov punktlarida qabul qilingan paxtaning I nav uchun namligi 11 % , pastki navlar uchun esa 13 % dan oshmasligi kerak. Jin uskunasidan oldingi namlik esa 7-8 % oralig'ida bo'lsa, paxta tolasining sifat ko'rsatkichlari saqlanib qoladi.

Namlik miqdori ko'p bo'lgan chigitli paxtada nuqson va chiqindilar miqdori ko'p bo'ladi, paxtaning tozalanish darajasi kam bo'lib, tolaning sifat ko'rsatkichlarining yomonlashishiga olib keladi. Natijada, toladan olinayotgan tayyor mahsulotlar sifatiga salbiy ta'sir ko'rsatmasdan qolmaydi. Udan tashqari, paxta mashina ishchi qismlari orasiga tiqilib qoladi, urilgan yoki jarohatlangan chigitlar, po'stloqli tola miqdorining ko'payishiga sabab bo'ladi.

Chigitli paxtani paxta tozalash zavodlarida iloji boricha aerodinamik usulda amalga oshirish bir muncha qulayliklarni olib kelishi mumkin. «Paxta sanoatilm» IICHB xodimlari namlik chigitli paxtaning tozalanish darajasiga ta'sirini o'rganib chiqildi. Agar chigitli paxtaning namligi oshgan sari tola tarkibidagi nuqson va chiqindilar miqdori ko'payadi, chigitli paxtaning tozalanish darajasi esa kamayadi. 8763-I I nav paxtaning boshlang'ich namligi 9,6 % dan, nuqsonlari 14,3 % dan, chigit nuqsonlari 2,1 % dan tozalash jarayonidan keyin namlik 7,0 % ga, nuqsonlari 0,8 % ga kamayganligini, chigit nuqsonlari esa 3,2 % ga ko'payganligi olimlar tomonidan aniqlandi.

Afrika davlatlarida chigitli paxta asosan qo'lda terib olinadi, natijada chigitli paxtani zavodlarda tozalash imkoniyatini bermaydi. Chigitli paxtani paxta tozalash zavodlarida faqatgina valikli jin uskunasidan o'tkazish yo'li bilangina chegaralash mumkin. Amerikalik olimlarning fikricha chigitli paxtani qanchalik ko'p marotaba tozalaydigan bo'lsak, masalan, 3 marotabagacha, unda tolaning shtapel massa uzunligi 0,25 mm ga kamayadi, kalta tolalar miqdori 7,1 % dan 9,8 % gacha ko'payadi, uzun tolalar miqdori 60,4 % dan 52,2 % gacha kamayadi.

Rahbar	Tulaev A			001.429.053.BMI. 2015 y.	Варак
Bajardi	Shatbaev F				
Узр	Варак	№ хужжат	Имзо		Сана

Mashina terimidagi paxtaning kichik nuqsonlari 3,2 % -ni tashkil etgan bo'lib, uning tozalanish darajasi bir minutdan so'ng 18 % ga, ikki minutdan so'ng esa 25 % ga ko'paydi. Chigit-li paxtaning tarkibidagi namlik qanchalik ko'p bo'lsa, paxtaning tozalanish darajasi shunchalik kamroq bo'ladi. Agar chigitli paxtaning namligi 11 % bo'lsa, 3 minutlik tozalanishdan keyin chigitli paxtaning tozalanish darajasi 52,7 % ni, namligi 14,5 % da esa tozalanish darajasi 25,9 % ni tashkil etdi. Chigitli paxtaning namligi 3,4 % ga ko'paysa, unda chigitli paxtaning tozalanish darajasi ikki marotaba kamaydi. Ba'zi bir ilmiy-tadqiqot ishlarida paxta tozalash zavodlarida belgilangan harorat va namlikni tadbiq etish uchun S-4880, 175-F va Oq-Oltin navlarini 1600S, 2000S va 2400S haroratda 8-9 % gacha quritib, tola tarkibidagi nuqson va chiqindilar miqdori haroratning oshishi bilan oshganligini yoki chigitli paxtaning tozalanish darajasi oshganligini ko'rsatib o'tildi.

Nuqsonlarning kamayishi yoki chigitli paxtaning tozalanish darajasini oshishi tolaning nuqsonlarga yopishqoqlik kuchining va tola buramdorligining kamayishi sabab bo'ldi.

Bir qancha sinov ishlarida barabanlar sonining ko'payishi tozalanish uskunalarining ish darajasini ko'taradi degan xulosaga kelishdi. Tozalanish jarayonida ikkita 6A-12M tozalash uskunasi qo'yish natijasida nav bo'yicha o'timdagi paxtaning tozalanish darajasi 1,5-1,2 marotaba oshadi, tola tarkibidagi nuqson va chiqindilar miqdori esa 10-15 % gacha kamaydi. Chigitli paxta tarkibidagi kichik nuqsonlarni tozalash uchun S-4727, Tosh-1 va 8763-I navlari olinib, turli ko'rinishdagi tozalash uskunalaridan foydalangan holda, barabanlarni ko'paytirish yo'li bilan chigitli paxtaning tozalanish darajasi 20 % dan 98 % gacha oshdi. Ya'ni, to'rt barabanli tozalash uskuna-sidagi chigitli paxtaning tozalanish darajasi OXB-10M uskunasi-ga nisbatan yuqori bo'ldi. Agar barabanlar sonini 8 tagacha oshir-sak, unda chigit nuqsonlari 0,06 % dan 0,80 % gacha ko'paydi, undan tashqari urilgan yoki jarohatlangan chigitlar, murakkab chigal tola miqdori kamroq hosil bo'ldi. Paxta tozalash zavodlarida olti barabanli tozalash uskunalarining o'rnatilishi S-4727 paxta navining tozalanish darajasi-ni 6A-12M

Rahbar	Tulaev A			001.429.053.BMI. 2015 y.		Варак
Bajardi	Shatbaev F					
Узг	Варак	№ хужжат	Имзо			

uskunasiga nisbatan 16 % ga, 8763-I paxta naviniki esa OXB-10 uskunasiga nisbatan 30 % ga oshirdi. Chigitli paxtani tozalab bo'lgandan keyin, chigit nuqsonlari kam hosil bo'ldi, tola tarkibidagi nuqson va chiqindilar miqdori, chigal va murakkab chigal tolaning kamayganligi hisobiga 0,3-0,5 % ni tashkil etdi.

Ushbu adabiy sharhda, Samarqand viloyatida keng tumanlashtirilib kelinayotgan sanoat navlarining tozalash uskunalaridan keyingi tozalanish samaradorligini aniqlash borasida olimlar tomonidan ilmiy-tadqiqot ishlari olib borilmagan.

3.4.2. Sinov obyekti

Ilmiy-tadqiqot ishlari Angor paxta tozalash korxonasida olib borildi. Surxondaryo viloyatida keng tumanlashtirilgan Buxoro-102, Beshqaxramon, Porloq 1 sanoat navlarini paxta tozalash korxonasidagi tozalash jarayonidan keyin, chigitli paxta va tolalaridan namunalar olindi.

Chigitli paxtaning ifloslik darajasi laboratoriya sharoitida LKM asbobidan o'tkazish yo'li bilan aniqlandi. Bu sanoat navlari paxta tozalash korxonasida belgilangan rejim asosida qayta tozalangandan keyin, tola tarkibidagi nuqson va chiqindilar miqdori aniqlandi.

3.4.3. Tola sifatini aniqlash uslublari

Paxta tolasining sifat ko'rsatkichlarini aniqlashdan oldin namunalar GOST 10681-75 standartiga muvofiq klimatik sharoitda saqlab turildi. Paxta tolasidan namuna tanlash O'zDST 614-2001 standarti bo'yicha aniqlandi. Paxta tolasining tarkibidagi nuqson va chiqindilar miqdori O'zDST 632-95 standarti bo'yicha aniqlanadi.

Bu usulda tolaning tarkibidagi nuqson va chiqindilarni aniqlash quyidagi tartibda olib boriladi:

1. Massasi 10 g bo'lgan namuna tarkibidagi nuqson-chigal tola, murakkab chigal tola, urilgan yoki jarohatlangan chigitlar, pishmagan tolalar dastasi, yirik xas cho'plar qisqich yordamida ajratiladi. Ajratilgan nuqson va chiqindilar miqdorini 1 mg gacha aniqlikda bo'lgan tarozi yordamida aniqlanadi. Olingan natijalar 0,2 % dan yuqori chiqadigan bo'lsa,

Rahbar	Tulaev A			001.429.053.BMI. 2015 y.	Bapak
Bajardi	Shatbaev F				
Uzr	Bapak	№ хужжат	Имзо	Сана	

sinov ishlari qaytadan olib boriladi.

2. Birinchi ajratishdan qolgan namunaning 1/10 qismi olinadi. Shu bilan birgalikda tola tarkibidagi po'stloqli tola va kichik nuqsonlar ajratilib, 0,1 mg gacha aniqlikda massasi aniqlanadi.

3. Birinchi ajratishdan qolgan namunaning 1/20 qismi olinadi va tola tarkibidagi tugunchalar miqdori aniqlanadi. Hisoblash ishlarini olib borishda olingan natijalarni 20 marta ko'paytirish yo'li bilan olib boriladi.

Xulosa qilib aytganda, chigitli paxta va tolalarning sifat ko'rsatkichlari asbob-uskunalar yordamida aniqlandi va olingan sinov natijalari matematik statistik uslublar asosida qayta ishlandi.

3.4.4. Turli sanoat navlarining tozalanish samaradorligini o'zgarish

Bozor iqtisodiyoti sharoitida respublikamiz mustaqillikka erishgandan keyin seleksioner olimlarimiz tomonidan turli kasalliklarga chidamli, hosildorligi yuqori bo'lgan, qisqa muddatlarda pishib yetiladigan g'o'za navlarining bir qator turlari yaratilib kelinmoqda. Lekin, olimlarimiz yaratilayotgan bu sanoat navlarining paxtani dastlabki ishlash va yigirish jarayonlarida sifat ko'rsatkichlarining o'zgarishi turlichadir. Shu sababli, paxta tozalash va yigirish korxonalarida har bir sanoat navlari uchun optimal variantlari ishlab chiqiladi. Lekin, paxta tozalash korxonalarida optimal variant bo'yicha dastlabki ishlangan xom ashyodan yigirish jarayonida sifatsiz iplar Olish ham mumkin. Chunki, bu sanoat navlarining yigiruvchanlik imkoniyatlari ham turlicha bo'ladi. Undan tashqari, bu sanoat navlari texnologik jarayonlar ta'siriga ham turlicha yondoshadilar, ya'ni ba'zi bir sanoat navlarining sifati qisqa jarayonda, ba'zi birlariniki esa uzoq texnologik jarayonlar ta'siriga chidaydi.

Shu sababli, Surxondaryo viloyatda keng tumanlashtirilib kelinayotgan Buxoro102, Beshqaxramon, Porloq 1 turli sanoat navlarini paxta tozalash korxonalaridagi tozalash jarayonidan keyingi mahsuldorligi laboratoriya sharoitida LKM asbobi yordamida tadqiq etildi.

Sinov yo'li bilan olingan natijalar 2.1-jadvalda keltirilgan.

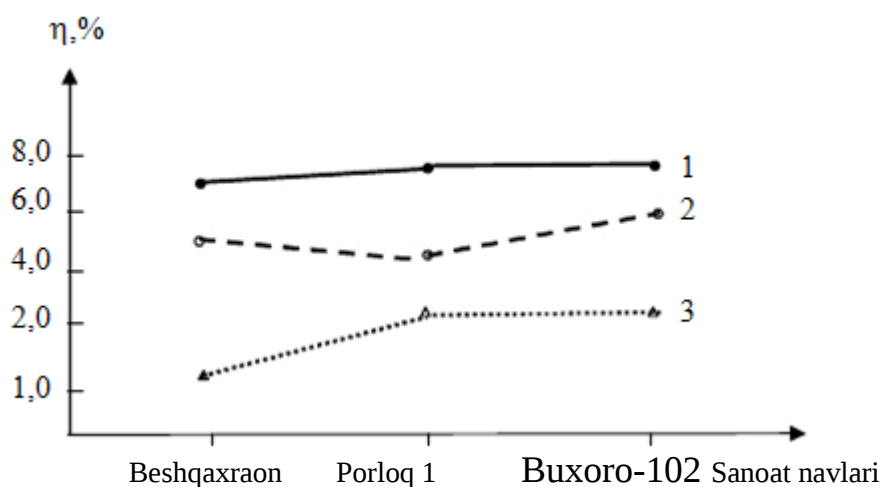
Rahbar	Tulaev A			001.429.053.BMI. 2015 y.	Варак
Bajardi	Shatbaev F				
Узг	Варак	№ хужжат	Имзо	Сана	

Chigitli paxta tarkibidagi iflosliklar miqdorining turli sanoat navlari bo'yicha o'zgarishi

1-jadval

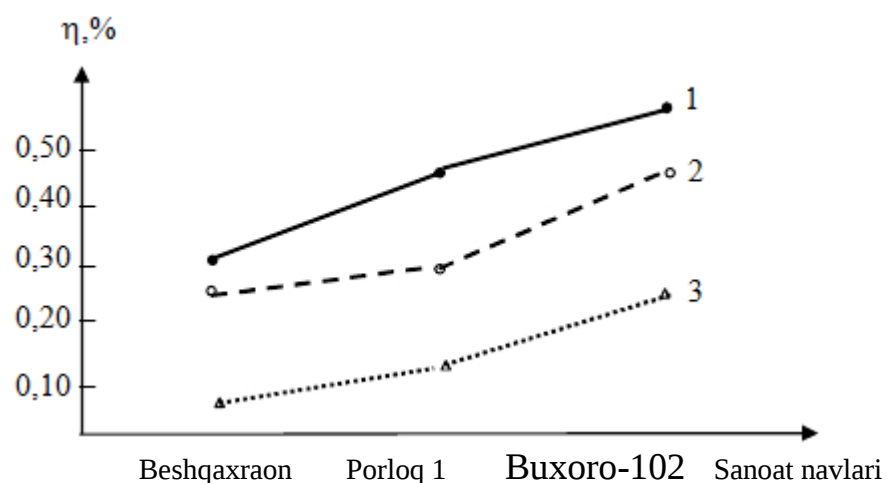
t/r	Sanoat navi	Chigitli paxtaning namligi, %	Paxtaning ifloslik tarkibi, % da					
			Umumiy Ifloslik		mayda ifloslik		yirik ifloslik	
			g'aram-dagi paxta	tozalash jarayoni-dan keyin	g'aram-dagi paxta	tozalash jarayoni-dan keyin	g'aram-dagi paxta	tozalash jarayoni-dan keyin
1.	Beshqaxraon	8,9	6,48	0,32	5,20	0,25	1,28	0,07
2.	Porloq 1	9,8	7,22	0,45	4,72	0,25	2,50	0,17
3.	Buxoro-102	9,4	6,70	0,66	5,60	0,45	2,10	0,21

Olingan sinov natijalari asosida 2.1.-2.5-rasmlarda turli sanoat navlarining tozalash uskunasi dan keyingi mayda va yirik iflosliklardan tozalanish samaradorligining o'zgarish grafiklari keltirilgan.

3.4.1-rasm. G'aramdagi chigitli paxta tarkibidagi ifloslik miqdorining turli sanoat navlari bo'yicha o'zgarishi.

- 1-umumiy iflosliklar miqdori;
- 2-mayda iflosliklar miqdori;
- 3- yirik iflosliklar miqdori.

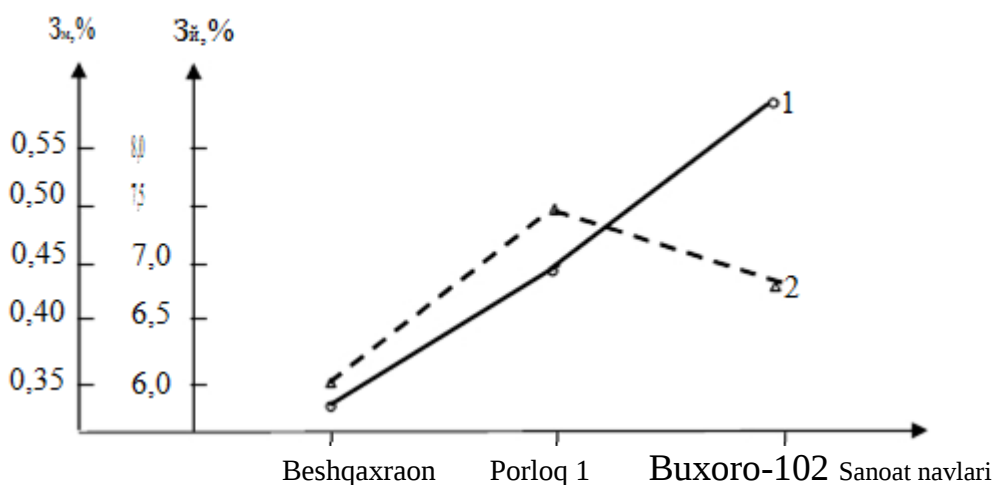

3.4.2-rasm. Tozalash jarayonidan keyin chigitli paxta tarkibidagi ifloslik miqdorining turli sanoat navlari bo'yicha o'zgarishi.

1-umumiy iflosliklar miqdori;

2-mayda iflosliklar miqdori;

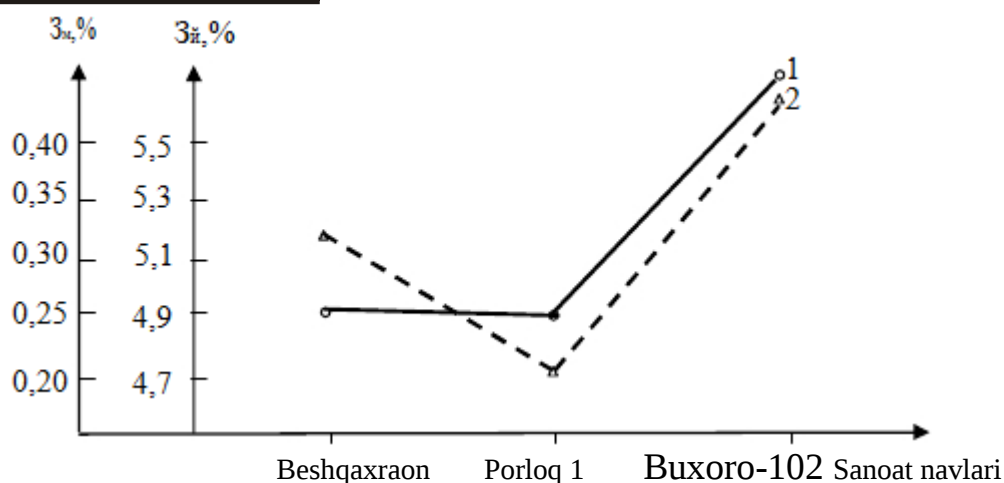
3- yirik iflosliklar miqdori.

3.4.3-rasm. Chigitli paxta tarkibidagi ifloslik miqdorining turli sanoat navlari bo'yicha o'zgarishi.

1-tozalash jarayonidan keyin;

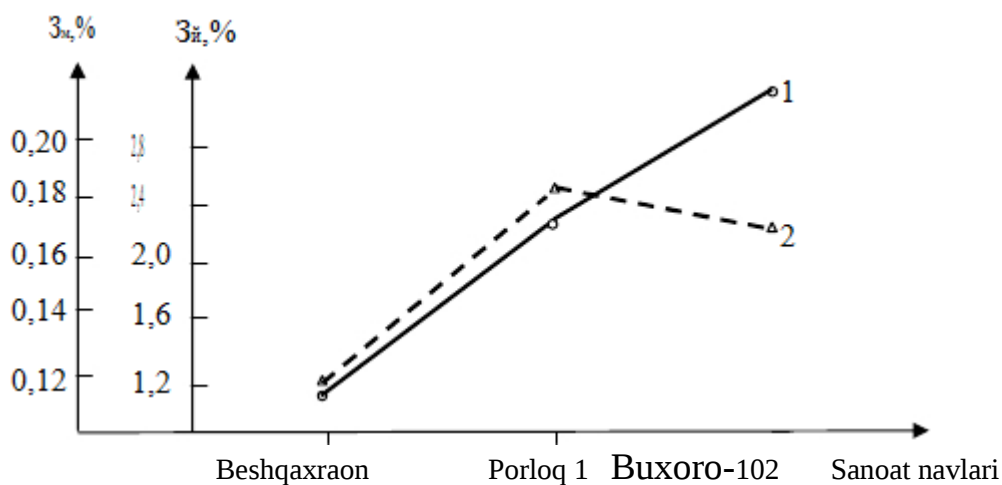
2-g'aramdagi paxta.

3.4.4-rasm. Chigitli paxta tarkibidagi mayda iflosliklar miqdorining turli sanoat navlari bo'yicha o'zgarishi.

1-tozalash jarayonidan keyin;

2-g'aramdagi paxta.

3.4.5-rasm. Chigitli paxta tarkibidagi yirik iflosliklar miqdorining turli sanoat navlari bo'yicha o'zgarishi.

1-tozalash jarayonidan keyin;

2-g'aramdagi paxta.

Olingan ilmiy-tadqiqot natijalarini tahlil etadigan bo'lsak, Beshqaxraon sanoat navli g'aramda joylashgan chigitli paxta tarkibidagi umumiy ifloslik miqdori tozalash jarayonidan keyin 93,7 foizga, mayda iflosliklar miqdori 94,7 foizga, yirik iflosliklar miqdori 90,8 foizga, Porloq 1 navli chigitli paxta

Rahbar	Tulaev A		
Bajardi	Shatbaev F		
Узг	Варак	№ хужжат	Имзо
			Сана

001.429.053.BMI. 2015 y.

Варак

tarkibidagi umumiy ifloslik miqdori tozalash jarayonidan keyin 94,9 foizga, mayda iflosliklar miqdori 95,5 foizga, yirik iflosliklar miqdori 92,7 foizga, Buxoro-102 navli chigitli paxta tarkibidagi umumiy ifloslik miqdori tozalash jarayonidan keyin 92,4 foizga, mayda iflosliklar miqdori 93,3 foizga, yirik iflosliklar miqdori 89,9 foizga tozalandi.

Xulosa qilib aytganda, Beshqaxraon Porloq 1 navlari Buxoro-102 naviga nisbatan tozalash jarayonidan keyin samaradorligi yuqori ekanligi aniqlandi.

3.4.6. Turli sanoat navlaridan olingan tola tarkibidagi nuqson va chiqindilar miqdorining o'zgarishi

Respublikamiz paxta yetishtirish dalalarida terib olinayotgan va paxta tozalash korxonalarida dastlabki ishlanayotgan turli sanoat navlarining texnologik jarayonlarga ta'siri turlicha bo'ladi. Masalan, ba'zi bir sanoat navlari iflosliklardan yaxshi tozalansa, ba'zi birlari esa

buning aksidir. Bundan xulosa chiqarish mumkinki, respublikamizda yetishtirilayotgan har bir navlar uchun optimal sharoitlar yaratilishi zarurdir. Aks holda tola va chigit sifatiga ta'sir etuvchi salbiy oqibatlarni keltirib chiqarish mumkin. Shuning uchun, ba'zi bir sanoat navlari yaxshi tozalanmasa ularni bir necha marotaba tozalash kerak bo'ladi. Undan tashqari, ba'zi bir sanoat navlarining chigiti murt bo'lib, texnologik jarayonlar ta'sirida jarohatlanish imkoniyatlari ham kelib chiqadi. Shu sababli, paxta tozalash korxonasida turli sanoat navlarining tola tozalash jarayonidan keyin tola tarkibidagi nuqson va chiqindilar miqdorining qanchalik darajada o'zgarishi tadqiq etildi.

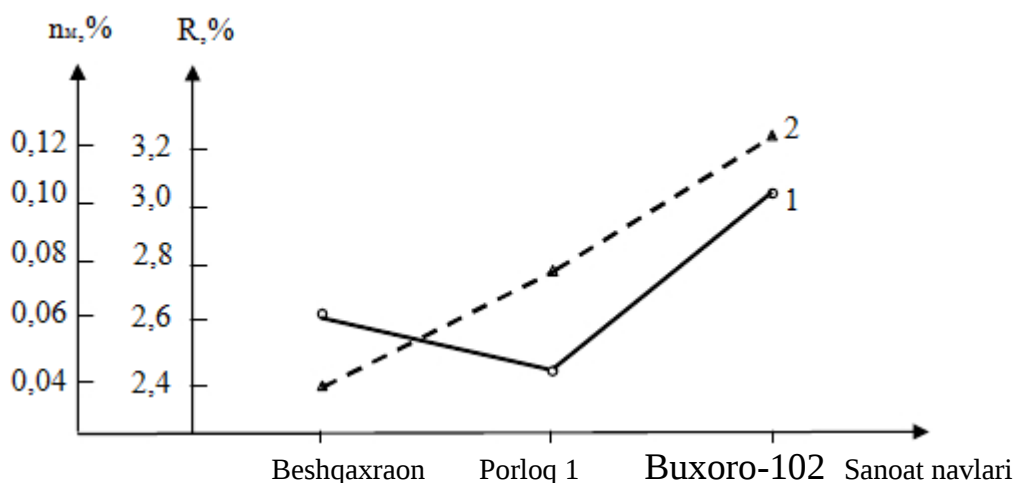
Olingan ilmiy-tadqiqot natijalari 2.-jadvalda keltirilgan.

Turli sanoat navlarining texnologik jarayonlar ta'sirida tola tarkibidagi nuqson va chiqindilar miqdorining o'zgarishi

Rahbar	Tulaev A			001.429.053.BMI. 2015 y.	Варак
Bajardi	Shatbaev F				
Узе	Варак	№ хужжат	Имзо		Сана

t/r	Sanoat navi	Paxta tolasi tarkibidagi nuqson va chiqindilar miqdori, % da	Nuqsonlarning ko'rinishlari bo'yicha turlari, % da					
			Chigal tola	Murakab chigal tola	Urilgan yoki jarohatlangan chigitlar miqdori	Po'stloqli tola	Tuguncha	Iflosliklar
1.	Beshqaxraon	2,60	0,04	-	0,44	0,56	0,18	1,38
2.	Porloq 1	2,45	0,08	0,02	0,40	0,54	0,16	1,25
3.	Buxoro-102	3,00	0,11	0,05	0,54	0,61	0,26	1,43

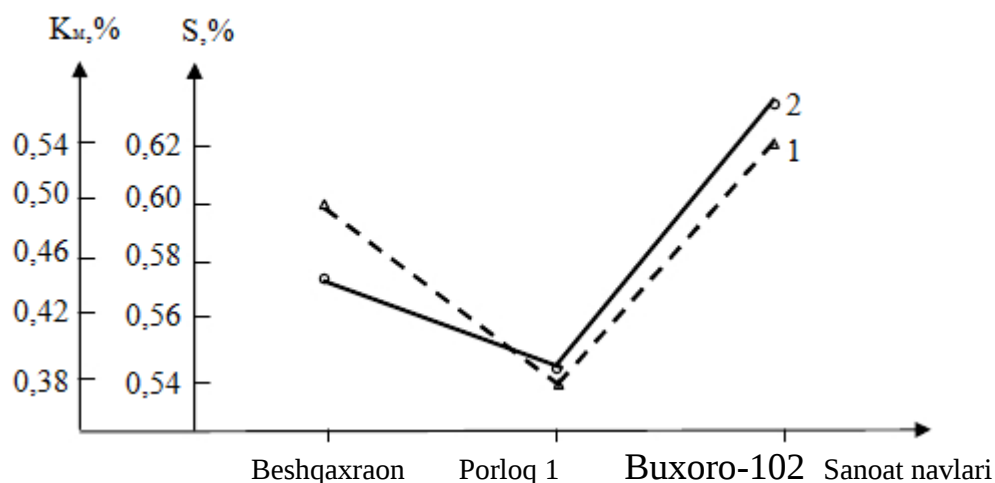
Ilmiy-tadqiqot natijalari asosida 2.6-2.8-rasmlarda turli sanoat navlarining tarkibidagi nuqson va chiqindilar miqdorining o'zgarish grafiklari keltirildi.

3.4.6-rasm. Paxta tolasi tarkibidagi umumiy iflosliklar va chigal tola miqdorining turli sanoat navlari bo'yicha o'zgarishi.

1-umumiy nuqsonlar miqdori;

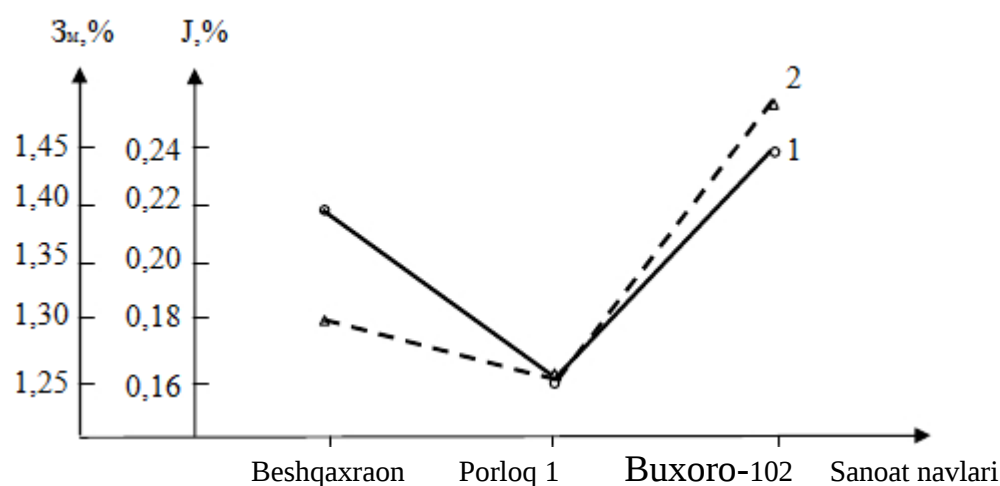
2-chigal tola.

3.4.7-rasm. Paxta tolasi tarkibidagi urilgan yoki jarohatlangan chigitlar va po'stloqli tola miqdorining turli sanoat navlari bo'yicha o'zgarishi.

1-po'stloqli tola miqdori;

2-urilgan yoki jarohatlangan chigit.

3.4.8-rasm. Paxta tolasi tarkibidagi iflosliklar va tugunchalar miqdorining turli sanoat navlari bo'yicha o'zgarishi.

1-iflosliklar miqdori;

2-tugunchalar miqdori.

Ilmiy-tadqiqot natijalaridan ko'rinib turibdiki, olingan sinov natijalarini Beshqaxraon navining ko'rsatkichlariga solishtiradigan bo'lsak, Porloq 1 navidan olingan tola tarkibidagi umumiy nuqson va chiqindilar miqdori 7,6 foizga kam, chigal tola miqdori 50,0 foizga ortiq, urilgan yoki jarohatlangan chigitlar miqdori 13,6 foizga kam, tugunchalar miqdori 11,1 foizga kam, iflosliklar miqdori 9,4 foizga kam, Buxoro-102 navidan olingan tola tarkibidagi umumiy nuqson va

Rahbar	Tulaev A			001.429.053.BMI. 2015 y.	Варак
Bajardi	Shatbaev F				
Узг	Варак	№ хужжат	Имзо	Сана	

chiqindilar miqdori 14,1 foizga, chigal tola miqdori 66,6 % ga, urilgan yoki jarohatlangan chigitlar miqdori 25,0 foizga, tugunchalar miqdori 46,1 foizga, iflosliklar miqdori 4,2 foizga ortiq ekanligi aniqlandi. Bundan kelib chiqadiki, paxtani dastlabki ishlash jarayonida nuqsonlardan tozalanish samaradorligi Beshqaxraon, Porloq 1 navlarida yuqori ekanligi ko'rindi.

Xulosa qilib aytganda, paxta tozalash korxonalarida belgilangan texnologik jarayonlarda Beshqaxraon, Porloq 1 navlarining tozalanish samaradorligi yaxshi ekanligi isbotlandi.

Rahbar	Tulaev A			001.429.053.BMI. 2015 y.		Варак
Bajardi	Shatbaev F					
Узг	Варак	№ хужжат	Имзо	Сана		

IU. ATROF MUHIT VA MEHNAT MUHOFAZASI

Qishloq xo'jalik ishlab chiqarishida zararli omillar va ulardan himoyalash usullari

Ishlab chiqarishdagi zararli omillarni shartli ravishda uch asosiy guro'nga bo'lish mumkin:

- ishlab chiqarishda meteorologik sharoitlarning noqulayligi
- texnologik jarayonlarga bog'liq holda;
- ish jarayonida ba'zi mushaklarning yuqori darajada zo'riqishi.

Ishlab chiqarishda meteorologik sharoitlarning noqulayligi.

Issiqlik. Barcha jismlarni tashkil etgan mikrozarralarning tartibsiz harakati. Havo issiqligini ruxsat etilgan me'yordan yuqori bo'lishi, kishini tez toliqishiga, yurak-tomir kasalligiga chalinishiga, bosh og'rig'ini paydo bo'lishiga yoki issiq urishiga olib kelishi mumkin. Havo haroratining ko'rsatilgan me'yordan past bo'lishi, kishi tanasidagi issiqlikni yo'qolishini ko'paytiradi va kishilarni harakatini cheklaydi va toliqtiradi.

Havoning nisbiy namligi. Maxsus texnologik jarayonlar talab qilinadigan ish joylaridan tashqari, nisbiy namlikni 75% dan oshmasligi va 30% dan kam bo'lmasligi kerak. Yuqori harorat ostida havo namligining ortishi natijasida organizmning issiqlik chiqarishi qiyinlashadi, natijada organizm qiziydi. Past harorat esa namlikning ortib ketishi tufayli organizmda issiqlik chiqishini tezlatadi, natijada tumov va boshqa shamollash kasalligiga chalinish mumkin. Yuqori nisbiy namlik ($W > 85\%$) teri bug'lanishining kamayishiga, juda past nisbiy namlik ($W < 20\%$) nafas olish yo'llari shilliq pardasining qurib qolishiga olib keladi.

seziluvchan. Agarda havoning tarkibida kislorodning miqdori 17%gacha kamaysa kishilarni nafas olishi va tomirlar urishi tezlashadi, 11-13%ga tushganda gipoksiya holati va 7-8%gacha kamayganda o'lim darajasiga olib keladi. Tabiiy holda havoning tarkibiy qismi 4.1- jadvalda o'z aksini topgan.

Tabiiy havoning tarkibiy qismi

Rahbar	Tulaev A			001.429.053.BMI. 2015 y.	Барак
Bajardi	Shatbaev F				
Узг	Барак	№ ҳужжат	Имзо	Сана	

	Gazlar nomi	Havodagi miqdori %	Gazlar nomi
		Havodagi miqdori %	
	Azot	78,09	Vodorod
	Kislorod	2055	Ksenon
	Karbonat angidridi	0,03	Ozon
	Argon	0,93	Metan
	Geliy	0,0052	Is gazi
	Neon	0,0018	Radon
	Kripton		6.10-18
			0,0001

Ishlab chiqarishdagi texnologik jarayonlarga bog'liq holda ish o'rinlari sharoitlarining noqulayligi.

Chang. Qishloq xo'jaligida ishlovchilarga doimiy ravishda turli xildagi changli sharoitda ishlashga to'g'ri keladi. Zaharli bo'lmagan mineral yoki organik changlar tomoq ko'z, nafas olish yo'li va o'pkani kasallantirishi mumkin.

Havoning almashinishi (ventilyatsiya). Ishchi uskuna va qurilmalardan ish jarayonida ajralib chiqadigan turli xususiyatli gaz va bug'lar, issiqlik ish joyidagi muhitning o'zgarishiga va noqulayliga olib keladi. Shu sababli ish o'rinlarini sanitariya va gigiyena talablariga mos holda tashkil etish maqsadida havoni tabiiy yoki mexanikaviy almashinish usullaridan foydalaniladi. Ish joylarida havoning almashinishi, ishda samaradorlikni oshirishning va kasbiy kasalliklarni kelib chiqishini oldini olishning muhim omillardan biri hisoblanadi.

Shovqin. Yakka yoki guro'hiy mashina va mexanizmlar ishlayotgan joylarda, detallarni o'zaro ta'siri natijasida shovqin vujudga keladi. Me'yoridan ortiq shovqin kishi oshqozonini ishlash faoliyatining buzilishiga, yurak-tomir kasalliklariga va quloqning bitib qolishiga sabab bo'lishi mumkin. Shovqinning kuchi detsibellarda (Db) va ularni takrorlanishi, ya'ni chastotasi gertsalarda (Gts) o'lchanadi.

Titrash (vibratsiya). Uskuna va mashinalarning ayrim qattiq, mo'rt detallari va asoslarining gorizontal, vertikal yoki aylanma yo'nalishi bo'ylab to'lqinlanishiga titrash (vibratsiya) deb aytiladi. Titrash natijasida asab va yurak-tomir tizimi zararlanishi mumkin, kapillyar tomirlarning spazmalanishi sodir bo'ladi, xushdan ketishga va gipertoniyaga moyillik kuzatiladi, qonda o'zgarishlar, umumiy holsizlik yuz beradi. Titrashlar, ayniqsa, ayollar organizmiga zararli ta'sir ko'rsatadi. Titrashlarning jadalligi ularning amplitudalari va chastotalariga bog'liqdir.

Rentgen nurlanish. Rentgen nurlarning manbalari ishlab chiqarish texnologiyasiga qarab tabiiy yoki sun'iy bo'lib, ularning o'lchov birligi siftiada

Rahbar	Tulaev A			001.429.053.BMI. 2015 y.	Varak
Bajardi	Shatbaev F				
Uze	Varak	№ хужжат	Имзо		Сана

«Ber» («Biologicheskiy ekvivalent rentgena») qabul qilingan. Agar ish joylaridagi nurlanishning yillik miqdori 170 m.Ber.dan oshib ketsa, bu inson hayoti uchun xavfli hisoblanadi.

Qishloq xo'jalik mahsulotlariga radioaktiv moddalar bilan ishlov berishda, chorvachilikda hayvonlarni rentgen qilishda rentgen nurlaridan zararlanish xavfi tug'iladi.

Rentgen nurlanish natijasida qon tarkibi o'zgaradi, asab tizimining ishlash faoliyati buziladi, doimo yo uyqu bosadi yoki uyqusizlik kuchayadi, ter bosadi, bosh og'riydi, xotira pasayadi, ko'z xiralashadi, teri quriydi, soch tusha boshlaydi.

Ultrabinafsha nurlanish. Ultrabinafsha nurlanish manbalari quyosh radiatsiyasi, plazmali payvandlash vositalari, cho'g'lanuvchi va gaz razryadli yoritgichlar, lazerli hamda elektr gaz payvand qurilmalaridir. Ultrabinafsha nurlardan quyoshning nurlari ta'siriga dalada, nurlantiruvchi qurilmalarda, o'simliklarning o'sishini va rivojlanishini tezlashtiruvchi omillar bilan hamda issiqxonada ishlaydiganlar va chorvachilik komplekslarida chorva mollarini nurlantiruvchilar zararlanishi mumkin.

Rahbar	Tulaev A			001.429.053.BMI. 2015 y.		Варак
Bajardi	Shatbaev F					
Узг	Варак	№ хужжат	Имзо	Сана		

Ҳ. СТАНДАРТЛАСHTИРИШ.

5.1. Пахта

Пахтага икки стандарт: «Кулда терилган пахта. Техник шартлар» ва «Машинада терилган пахта. Техник шартлар» амал килади. Бу стандартларда пахтани териш тартиби, унга тушадиган энг огирюк, ташки куриниши, намлиги ва ифлослиги тартибга ссс солинган. Ташки куринишини тавсифлашда унинг ранги, етилиш даражаси, эгилувчанлиги, тупининг калингига эътибор берилади.

Ташки куриниши ва унга тушадиган энг огир юкка қараб пахта толаси турт навга булинади.

Биринчи навга этилувчан, ушлаб курганда калин, етилган, тўлик пишган ва меъёрида очилган кусакдан териб олинган, толаси камида 4,4 г огирликка чидайдиган тола киради.

Пахта машинада терилганида алохида тўзгоклардан ва ёйилиб очилган кусаги бир оз кайрилган паллачалардан, кулда терилганида эса - бутун юзаси буйлаб яхши очилган йирик паллачалардан иборат бўлади. Ўртача толали пахтанинг паллачалари сиртки томонидан сезиларли йирик тулкинсимон тусда бўлиб, тубида кусакнинг тавакалари босиб турганлиги сабабли ички томони майда тулкинсимон тусда бўлиши мумкин.

Кулда ва машинада терилган пахтанинг ранги гўзанинг нави ва у етиштирилган минтакага кара бок ёки оч сарик тусли ок бўлади. Биринчи навли 138 - селекция навига доир пахтанинг огирликка чидаш меъёри 4,2 г дан кам эмас.

Шаклланиб қолган кусаклардан терилган, лекин биринчи навли пахтаникига нисбатан камрок пишган пахта иккинчи навга киритилади. Пахтанинг бир қисми муддатидан илгари куритиш, паст ҳарорат ва гўзанинг усиши учун нокулай бўлган бошка шарт-шароитлар таъсирида очилган кусаклардан териши мумкин. Бунда пахтанинг паллачалари биринчи Навли пахтаникига нисбатан кичикрок ва унчалик очилмаган бўлади.

Rahbar	Tulaev A			001.429.053.BMI. 2015 у.	Варак
Bajardi	Shatbaev F				
Узе	Варак	№ хужжат	Имзо		Сана

Пахтада унчалик катта бўлмаган ялтирок пластик шаклдаги улик толалар учраши мумкин.

Иккинчи навли пахтанинг ранги гўзанинг нави ва у етиштирилган минтагага кара бок ёки саргиш бўлади. Толадашудринг ва ёмгир таъсирида пайдо бўладиган кичик сарик доғлар бўлиши мумкин. Иккинчи навли пахтанинг огирликка чидаш меъёри 3,9-4,3 г га тенг. Етилмаган пахта аралашган, очилган ва чала очилган кусаклардан терилган, унчалик ёйилмаган паллачалардан иборат, кусаклар тавакаларининг шаклини саклаб қолган пишмаган пахта учинчи навга киритилади. Иккинчи навли пахтаникига нисбатан кам эгилувчан ва калин эмас. Пахта палачалари паллачаларнинг негизида ва бутун юзасида учрайдиган турли ўлчамдаги ялтирок пластика айланиб борадиган майда тулкинсимон изларга эга.

Машинада терилган пахта алохида тўзгоклардан ва ёйилган қисман очилган ва чирмашиб кетган паллачалардан иборат бўлиб, уларга ёйилмаган ва етилмаган паллачалар ҳам аралашган бўлади. Турли ўлчамдаги ялтирок пластикликка эга бўлади. Пахтанинг ранги хира-ок ёки саргишдан яраклаган сарик доғлари бўлган сариккача бўлади. Учинчи Навли пахтанинг огирликка чидаш меъёри 3,2-3,8 г га тенг.

Етилмаган, унчалик шаклланмаган ва очилмаган кусаклардан терилган пахта туртинчи навга киритилади. Машинада тозаланган кўракдан олинган пахта чўзинчок, қисман чирмашиб кетган паллачалардан, шунингдек, чўзилмаган, етилмаган паллачалардан ва турли даражада ёзилган тўзгокларнинг алохида гуруҳларидан иборат бўлади. Ялтирок пластик қуринишдаги анчагина улик толага эга бўлади. Умуман эгилувчан эмас ва ушлаб қурганда калин булмайди. Ранги хира-ок ёки саргишдан қорамтир доғлари бўлган ялтирок сариккача бўлади. Туртинчи навли пахтанинг огирликка чидаш меъёри 3,1 г ва ундан кам.

Машинада терилган туртинчи навли пахта териш машинаси шпинделларидан кейин қолган чикитларни ўз ичига олиши мумкин, шунингдек, палача ва тўзгоклари кенг-кенг ёйиган бўлади. Пахта

Rahbar	Tulaev A			001.429.053.BMI. 2015 y.	Варак
Bajardi	Shatbaev F				
Узг	Варак	№ хужжат	Имзо		Сана

ифлосланганлиги ва намлигига кўра 1-жадвалда курсатилган меъёрларга мувофиқ бўлиши керак.

Пахтанинг ифлосланганлиги ва намлигининг меъёрлари

Нави	Ифлосланганлиги				Намлиги			
	Базисдаги	Энг кўп йўл қўйиладигани			базисдаги	Энг кўп йўл қўйиладиган		
		кул терими	машина терими	қаторасига терилган		кул терими	машина терими	қаторасига терилган
I	0,5	3	10	16	8	9	12	14
II	1,0	5	10	16	10	10	13	16
III	1,9	8	12	18	11	11	15	18
IV	3,6	16	20	22	13	13	20	22

Rahbar	Tulaev A			001.429.053.BMI. 2015 y.	Варак
Bajardi	Shatbaev F				
Узе	Варак	№ хужжат	Имзо		Сана

YI. IQTISODIY QISM

O'zbekiston Respublikasining istiqlool yillarida korxonalarda ishlab chiqarilayotgan mahsulotlarni reja asosida amalga oshirish, moddiy va mehnat resurslaridan, xom ashyodan, mavjud texnika va texnologiyalardan samarali foydalanish uchun mahsulot sifatini boshqarishga yangicha yondoshishni talab etadi.

Respublikamiz hududidagi faoliyat yuritayotgan barcha turdagi sanoat korxonalarining iqtisodiy ko'rsatkichlarini yaxshilashning asosiy omili ilmiy-texnik siyosatni samarali amalga oshirish asosida bozor talablarini qondiradigan yuqori sifatli mahsulot ishlab chiqarishdir. Shu bilan bir qatorda, respublikamizda tarkibiy islohatlar orqali yuqori texnologiyali va ilm-fanni ko'plab talab qiladigan ishlab chiqarishni rivojlantirish, ishlab turgan korxonalarni qayta ixtisoslashtirish va zamnaviylashtirish, zamonaviy axborot texnologiyalarini yo'lga qo'yish, mahsulotlarni jahon bozorlariga chiqarish, ularni eksport qilish imkoniyatlarini ko'paytirish chora-tadbirlarini ishlab chiqish, mahsulotlarning ichki va jahon bozorlaridagi raqobatbardoshligini oshirish va bozor talablariga muvofiq yangilab turish maqsadida ilmiy-tadqiqot va konstruktorlik ishlarini yanada rivojlantirish chora-tadbirlarini ishlab chiqarishdir.

Mamlakatimiz iqtisodiyotini rivojlantirishda avvalambor iste'mol mollarining xususiyatlarini kutilgan tarkibiy o'zgarishlarini aniqlash, xaridorlarni yangi ehtiyoj va talablarini shakllantirish bilan bog'liq. Bozor iqtisodiyoti sharoitida asosiy omillardan biri xom ashyo zahiralaridan samarali foydalanish, hamda raqobatbardosh bo'lgan tayyor sifatli mahsulotlar ishlab chiqarishdir.

Respublikamizda faoliyat ko'rsatayotgan barcha turdagi sanoat korxonalarida ishlab chiqarilayotgan mahsulotlar sifatini yaxshilash, avvalambor turli sanoat korxonalarining ish faoliyatini muvofiqlashtirish bilan, shu jumladan, mahsulot ishlab chiqarishni rejalashtirish, loyihasini ishlab chiqarish, takomillashtirish va ishlatishning barcha bosqichlarida ko'pgina ilmiy-tekshirish, sinov- konstruktorlik ishlarini olib borish, hamda boshqa tashkilotlarning faoliyati bilan bog'liqdir.

001.429.053.BMI. 2015 y.					Варак
001.429.053.BMI. 2015 y.					
Узг	Варак	№ хужжат	Имзо	Сана	

Mamlakatimiz mustaqillikka erishgandan keyin respublikamizda ishlab chiqarilayotgan mahsulotlarga bo'lgan talab darajasi yuksalib bormoqda. Bu esa, aholining tayyor mahsulotlarga bo'lgan talablarini qondirish va ularning sifatini muntazam yaxshilab borish, hamda assortimentlarini ko'paytirish uchun to'qimachilik korxonalarini zamon talablariga javob beraoladigan holda rivojlantirish lozim. Unda mahsulotlar ishlab chiqarishning oshishiga asosan yangi korxonalar qurish hisobiga emas, balki mavjud bo'lgan korxonalar ishini avtomatlashtirish va mexanizasiyalashtirish hisobiga erishish mumkin.

Shunisi diqqatga sazovarki, yalpi ichki mahsulotning yuqori sur'atlar bilan o'sishi an'anaviy xom ashyo tarmoqlari hisobidan emas, jahon bozoridagi qulay kon'yunktura va ayrim xom ashyo turlari hamda materiallar narxining yuqoriligi hisobidan emas, balki birinchi navbatda raqobatga bardoshli tayyor mahsulotlar ishlab chiqarish hamda zamonaviy xizmat ko'rsatish sohalarini jadal rivojlantirishni belgilab beradigan jiddiy tarkibiy o'zgarishlar va ishlab chiqarish samaradorligini oshirish evaziga ta'minlanmoqda.

Respublikamiz barcha turdagi sanoat korxonalarida ishlab chiqarilayotgan mahsulotlarning jahon bozorida raqobatbardoshligini oshirish va ta'minlash uchun uning sifatiga katta e'tibor berish kerak bo'ladi. Mamlakatimiz mustaqillikka erishgandan keyin, respublikamiz sanoat korxonalarida zamon talablariga ya'ni, jahon standartlari talablariga javob bera oladigan ip va gazlamalar ishlab chiqarish mo'ljallangan dasturlar va tadbirlar ustida ishlar olib borilmoqda.

Respublikada qo'llanilayotgan bir qator tadbirlarga muvofiq xo'jalik korxonalarini iqtisodiy boshqarishning yangi usullarini joriy qilib, ularni to'liq iqtisodiy boshqarishga mustaqilligini oshirishga doir tadbirlar amalga oshirilmoqda. Bu tadbirlardan ko'zlangan maqsad xalq xo'jaligini yengil sanoat mahsulotlariga bo'lgan talablarini qondirish, ishlab chiqariladigan mahsulotlar sifatini yaxshilashni talab etadi. Bozor iqtisodiyoti sharoitida sifatli tola olish uchun Samarqand viloyatida keng tumanlashtirilgan Buxoro-6, Namangan-77, Buxoro-102 sanoat navlarini paxta tozalash korxonasidagi tozalash jarayonidan

Rahbar	Tulaev A			001.429.053.BMI. 2015 y.		Варак
Bajardi	Shatbaev F					
Узг	Варак	№ хужжат	Имзо	Сана		

keyin, chigitli paxta va tolalaridan namunalar olindi. Chigitli paxtaning ifloslik darajasi laboratoriya sharoitida LKM asbobidan o'tkazish yo'li bilan aniqlandi. Bu sanoat navlari paxta tozalash korxonasida belgilangan rejim asosida qayta tozalangandan keyin, tola tarkibidagi nuqson va chiqindilar miqdori aniqlandi. Ishning iqtisodiy samaradorligini aniqlashda tola chiqimiga qarab hisoblandi.

Tumanlashtirishga tavsiya etilgan Beshqaxramon sanoat navli paxtaning 1 tonnasidan 336 kg tola va Buxoro-102 sanoat navli paxtadan 327 kg tola chiqadi. Hozirgi paytda 1 kg oddiy sinfdagi tolaning o'rtacha narxi 9000 so'mni tashkil etadi deb olsak.

Beshqaxramon sanoat navi- $336 \cdot 9000 = 3024000$ so'mni,

Buxoro-102 sanoat navi- $327 \cdot 9000 = 2943000$ so'mni tashkil etdi.

Qilingan ishning iqtisodiy samaradorligi quyidagicha aniqlanadi:

$$IS = 3024000 - 2943000 = 81000 \text{ so'm}$$

Tavsiya etilgan sanoat navining tola chiqimiga qarab qilingan ishning iqtisodiy samaradorligi 81000 so'mni tashkil etdi.

Rahbar	Tulaev A			001.429.053.BMI. 2015 y.	Варак
Bajardi	Shatbaev F				
Узг	Варак	№ хужжат	Имзо		Сана

XULOSA VA TAKLIFLAR

Bitiruv malakaviy ish bo'yicha olingan natijalar asosida quyidagi xulosalarni va tavsiyani keltirish mumkin:

1. Paxtani qayta ishlash kichik korxonasi loyihalandi.
2. Laboratoriyadagi asbob-uskunalar va laborantlar soni hisoblash yo'li bilan aniqlandi.
3. Chigitli paxtani tozalanish samaradorligi bo'yicha olingan sinov natijalarini tahlil etsak, Omad sanoat navli g'aramda joylashgan chigitli paxta tarkibidagi umumiy ifloslik miqdori tozalash jarayonidan keyin 93,7 foizga, mayda iflosliklar miqdori 94,7 foizga, yirik iflosliklar miqdori 90,8 foizga, Sulton navli chigitli paxta tarkibidagi umumiy ifloslik miqdori tozalash jarayonidan keyin 94,9 foizga, mayda iflosliklar miqdori 95,5 foizga, yirik iflosliklar miqdori 92,7 foizga, Buxoro-102 navli chigitli paxta tarkibidagi umumiy ifloslik miqdori tozalash jarayonidan keyin 92,4 foizga, mayda iflosliklar miqdori 93,3 foizga, yirik iflosliklar miqdori 89,9 foizga tozalandi.
4. Xulosa qilib aytganda, Beshqaxramon, Porloq 1 navlari Buxoro-102 naviga nisbatan tozalash jarayonidan keyin samaradorligi yuqori ekanligi aniqlandi.
5. Paxta tolasi tarkibidagi nuqson va chiqindilar miqdorini tadqiq etishdan olingan sinov natijalarini Beshqaxramon navining ko'rsatkichlariga solishtiradigan bo'lsak, porloq 1 navidan olingan tola tarkibidagi umumiy nuqson va chiqindilar miqdori 7,6 foizga kam, chigal tola miqdori 50,0 foizga ortiq, urilgan yoki jarohatlangan chigitlar miqdori 13,6 foizga kam, tugunchalar miqdori 11,1 foizga kam, iflosliklar miqdori 9,4 foizga kam, Buxoro-102 navidan olingan tola tarkibidagi umumiy nuqson va chiqindilar miqdori 14,1 foizga, chigal tola miqdori 66,6 % ga, urilgan yoki jarohatlangan chigitlar miqdori 25,0 foizga, tugunchalar miqdori 46,1 foizga, iflosliklar miqdori 4,2 foizga ortiq ekanligi aniqlandi. Bundan kelib chiqadiki, paxtani dastlabki ishlash jarayonida nuqsonlardan tozalanish samaradorligi Beshqaxramon, Porloq 1 navlarida yuqori ekanligi ko'rindi.

Rahbar	Tulaev A			001.429.053.BMI. 2015 y.		Barak
Bajardi	Shatbaev F					
Uzr	Barak	№ хужжат	Имзо	Сана		

6. Paxta tozalash korxonalarida belgilangan texnologik jarayonlarda Beshqaxramon, Porkoq 1 navlarining tozalanish samaradorligi yaxshi ekanligi isbotlandi.

7. Bozor iqtisodiyoti sharoitida sifatli xom ashyo olish uchun Samarkand viloyatida keng tumanlashtirish uchun Beshqaxramon, Porkoq 1 sanoat navlari tavsiya etildi.

8. Tavsiya etilgan sanoat navining tola chiqimiga qarab qilingan ishning iqtisodiy samaradorligi 72000 so'mni tashkil etdi.

Paxtani qayta ishlovchi korxona sinov laboratoriyasini loyihalash ishlari bo'yicha quyidagi xulosalarni keltirish mumkin:

1. Paxtani qayta ishlovchi kichik korxonasi tayyorlov punkti, markaziy va ikkilamchi xom ashyo laboratoriyalari loyihalandi.

2. Paxtani qayta ishlovchi kichik korxonasidagi tayyorlov punkti, markaziy va ikkilamchi xom ashyo laboratoriyalaridagi laborantlar soni hisoblash yo'li bilan aniqlandi.

3. Paxtani qayta ishlovchi kichik korxonasidagi tayyorlov punkti, markaziy va ikkilamchi xom ashyo laboratoriyalaridagi mavjud bo'lgan asbob-uskunalar soni hisob yo'li bilan aniqlandi.

Rahbar	Tulaev A			001.429.053.BMI. 2015 y.	Варак
Bajardi	Shatbaev F				
Узг	Варак	№ хужжат	Имзо		Сана

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Karimov I.A. Erishilgan yutuqlarni mustahkamlab, yangi marralar sari izchil harakat qilishimiz lozim 2006 yil yakunlari, «Qishloq hayoti» gazetasi, 2006, 14 fevral.
2. «Qishloq xo'jaligi taraqqiyoti-to'kin hayot manbai» O'zbekiston Respublikasi Prezidenti I.A.Karimovning 1997 yil 26 dekabr, Oliy Majlisning X Sessiyasida so'zlagan nutqi. Toshkent, «Vatanparvar» gazetasi, 1998, 1997 y. 27 dekabr, № 155.
3. Qishloq xo'jaligida islohotlarni chuqurlashtirishga doir qonun va me'yoriy hujjatlar to'plami. 1-2 tomlar, Toshkent, «Sharq» nashriyoti, 1998 y.
4. Karimov I.A. Mamlakatimizni modernizasiya qilish yo'lini izchil davom ettirish-taraqqiyotimizning muhim omilidir.
O'zbekiston Respublikasi konstitutsiyasining 18 yilligiga bag'ishlangan tantanali marosimdagi ma'ruzasi. Toshkent, Xalq so'zi, №236, 2010.
5. Karimov I.A. Asosiy vazifamiz vatanimiz taraqqiyoti va xalqimiz farovonligini yanada yuksaltirishdir. Toshkent, «O'zbekiston», 2010, 77 bet.
6. I.A.Karimov. O'zbekiston XXI asrga intilmoqda. Toshkent. O'zbekiston. 1999.
7. I.A.Karimov. O'zbekistonning bozor munosabatlariga o'tishning o'zigaxos yo'li. Toshkent. O'zbekiston. 1993.
8. O'zDst 615-2008. Paxta. Texnikaviy shartlar.
9. O'zDst 643-2006. Paxta. Namuna tanlab olish usullari.
10. O'sDst 644-2006. Paxta. Ifloslikni aniqlash usullari.
11. O'zDst 604-2001. Paxta tolasi. Texnikaviy shartlar.
12. O'zDst 614-2009. Paxta tolasi. Namuna tanlab olish usullari.
13. O'zDst 619-2009. Paxta tolasi. Solishtirma uzilish kuchini aniq-lash usullari.
14. O'zDst 620-2009. Paxta tolasi. Chiziqli zichlik va mikroneyr ko'r-satkichini aniqlash usullari.
15. O'zDst 629-2010. Paxta tolasi. Rangi va tashqi ko'rinishini aniqlash usullari.
16. O'zDst 632-2010. Paxta tolasi. Nuqsonlar va iflos aralashmalar miqdorini aniqlash usullari.

Rahbar	Tulaev A			001.429.053.BMI. 2015 y.	Варак
Bajardi	Shatbaev F				
Узг	Варак	№ хужжат	Имзо		Сана

17. O'zDst 633-2010. Paxta tolasi. Uzunlikni aniqlash usullari.
18. O'zDst 634-2010. Paxta tolasi. Namlikning massaviy nisbatini aniqlash usullari.
19. Yakubov M. va boshqalar. Paxtani tayyorlash va saqlash texnologiyasi (ma'ruza matnlari). – T.: ToshDAU, 2002.
20. Zikiryoiev E. Paxtani dastlabki qayta ishlash. – T.: Mehnat, 2002.
21. Jabborov G'.J., Otametov T.O., Hamidov A.X. Chigitli paxtani ishlash texnologiyasi. – T.: O'qituvchi, 1984.
22. Ochilov T.A. Vliyaniye temperatury sushki xlopka-syrsa na kachestvo volokna i sodержaniye porokov. Dissertatsii na soiskaniye uchenoy stepeni kandidata texnicheskix nauk. Tashkent, 1989.
23. Qudratov O. Sanoat ekologiyasi. Toshkent, 2003.
24. Spravochnik po Xlopkovodstvu. – T.: Uzbekistan, 1981.
25. Ekologiya xabarnomasi. 2002, №4.
26. www.awta.com.au/publications/Research

Rahbar	Tulaev A			001.429.053.BMI. 2015 y.		Варак
Bajardi	Shatbaev F					
Узг	Варак	№ хужжат	Имзо	Сана		

INTERNET MA'LUMOTLARI

O'zbekiston mustaqillikka erishgandan so'ng dunyo bozorida o'zbek paxtasini raqobatbardoshligini yanada oshirish maqsadida, paxta va paxta mahsulotlari sifatiga va paxtani qayta ishlash korxonalariga qaratilayotgan ahamiyat sezilarli darajada o'zgardi. Hozirgi kunda barcha paxta tozalash korxonalarida zamonaviy, resurs tejaydigan texnika va texnologiyalar joriy qilinib, arzon tannarxlarda, paxta xom ashyosi sarfini tejagan xolda yuqori sifatli mahsulotlar ishlab chiqarilmoqda. Bugungi kunda uyushma tarkibiga 13 ta «Paxtasanoat» hududiy aktsiyadorlik birlashmalari va «Paxtasanoat Ilmiy Markazi» OAJ kiradi. «Paxtasanoat» hududiy aktsiyadorlik birlashmalari 99 ta paxta tozalash korxonalari, viloyat mexanika ustaxonalari va yordamchi korxonalarini birlashtiradilar. Tizimdagi barcha paxta tozalash korxonalarda, paxta tayyorlash maskanlarida va paxta mahsulotlarini sifat ko'rsatkichlarini aniqlash bo'yicha texnologik hamda paxta tayyorlov maskanlar qoshidagi laboratoriyalar mavjud SHuningdek, Respublikamizda 460 tayyorlov maskanlari mavjud bo'lib, ularning har biridagi laboratoriyalarda sifat ko'rsatkichlarini aniqlash uchun zarur bo'lgan asbob-uskunalar bor (LKM, 2L-12, SXL-3, PPV, DL-10, LPS-4, VXS-M1, Uz-7, SHSX, AX, Mikroskop, MSHU-1, термометр, тарозилар, ташқи қўриниши стандарт намуналари). Barcha mavjud bo'lgan laboratoriyalar «O'zstandart» agentligi tomonidan shahodatlangan, asbob uskunalar o'z vaqtida ko'rikdan o'tqazilib turiladi. Sinovlar sohaviy davlat standartlari talablari asosida amalga oshiriladi (O'z Dst 643:2006, 644:2006, 592:2008, 593:2008, 614:2009, 618:2009, 619:2009, 620:2009, 629:2010, 632:2010, 633:2010, 634:2010, 597:2008, 598:2008, 599:2008, 600:2008, 601:2008, 602:2008, 603:2008, 657:2011, 658:2011, 659:2011, 660:2011 661:2011, 662:2011). 2001 yil 25 apreldan № 60 sonli buyruqga asosan «O'zpaxtasanoat» uyushmasi va «Paxtasanoat Ilmiy Markazi» OAJ qoshida «Paxta» texnik qo'mitasi tashkil etilgan bo'lib, «O'zstandart» agentligi va «O'zpaxtasanoat» uyushmasi tomonidan standartlashtirish bo'yicha bazaviy tashkilotning Nizomi tasdiqlangan. «Paxta» texnik qo'mitasi paxta va paxta mahsulotlari standartlarini ishlab chiqish, tekshirish, qayta ko'rib chiqish,

Rahbar	Tulaev A			001.429.053.BMI. 2015 y.	Варак
Bajardi	Shatbaev F				
Узг	Варак	№ хужжат	Имзо	Сана	

o'zgartirishlar kiritish va bekor qilish bo'yicha faoliyat yuritadi. Bazaviy tashkilotda standartlashtirish bo'yicha me'yoriy xujjatlar fondi mavjud bo'lib, unda 35 tadan ziyod sohaviy, 60 ta Davlat standartlari, 35 ta texnikaviy shartlar, 3 ta rahbariy xujjatlar (RX) va Davlatlararo standartlar mavjuddir. 2012 yilda «O'zstandart» agentligi tasdiqlagan standartlashtirish rejasi bo'yicha amal qilish muddati tugayotgan 2 davlat standartini qayta ko'rib chiqildi, 2 standart va 2 texnikaviy shartlarning muddati uzaytirildi va rejadan tanaqqari 4 standartga tegishli o'zgartirishlar kiritildi, shular jumlasidan: – O'z DSt 581:2002 Paxtani qayta ishlash. Atamalar va ta'riflar 2-sonli o'zgartirish ; – O'z DSt 664:2012 Paxta tozalash asbob-uskunalar. Texnologik ko'rsatkichlar nomenklaturasi ; – O'z DSt 665:2012 Paxta maxsuloti toylarini o'rash uchun qo'llaniladigan materiallari. Texnikaviy shartlar; – O'z DSt EN 14278-1:2012 (EN 14278-1) To'qimachilik xom ashyosi. Paxta tolasining yopishqoqligini aniqlash. 1 qism: Qo'l termodetektor bilan aniqlash usuli ; – O'z DSt 604:2001 Paxta tolas. Texnikaviy shartlar 4-sonli o'zgartirish – O'z DSt 614: Paxta tolas. Namuna tanlab olish usullari 1-sonli o'zgartirish; – O'z DSt 645:2010 Paxta momig'i. Texnikaviy shartlar 1-sonli o'zgartirish; – O'z DSt 841: 2011 Paxta tolas, paxta momig'i, paxta tozalash korxonalarining ulyuk aralashgan chiqindilari va paxtaning kalta momig'i aralashgan chiqindilari. Joylab o'rash, markalash, tashish va saqlash 1-sonli o'zgartirish; – TSh 30-01:2002 Paxta tozalash korxonalarining paxtaning kalta momig'i aralashgan chiqindilari. Texnikaviy shartlar 2-sonli o'zgartirish; – TSh 30-02:2002 Paxta tozalash korxonalarining ulyuk aralashgan chiqindilari .Texnikaviy shartlar 2-sonli o'zgartirish Yangilangan davlat standartlari va standartlarga kiritilgan o'zgartirishlar mahsulotlari sifatini oshirish va paxta tolasini eksportlik salohiyatini oshirish maqsadida paxta toylarining tashqi ko'rinishini yaxshilash bo'yicha belgilangan chora-tadbirlar asosida olib borildi. - Jumladan yangilangan O'z DSt 841: 2011 "Paxta tolas, paxta momig'i, paxta tozalash zavodlarining o'lik aralashgan chiqindilari va paxtaning kalta momig'i aralashgan chiqindilari. O'rash, belgi qo'yish, tashish va saqlash" standartiga kiritilgan yangi talablarning asosiy

Rahbar	Tulaev A			001.429.053.BMI. 2015 y.	Варак
Bajardi	Shatbaev F				
Узг	Варак	№ хужжат	Имзо	Сана	

mohiyati paxta tolasi toylarini yangi PET tasmalar bilan bog'lash va yumshoq konteynerlarga joylashtirish bilan bog'liq talablardir. - O'rov va bog'lov materiallarini sertifikatlanishi va yangi progressiv bog'lovchi materiallar PET lentalarini joriy qilinishi paxta toylarining tashqi ko'rinishini tubdan yaxshilanishiga va bog'lovchi materiallarga bo'lgan sarf xarajatlarni 40 % gacha kamaytirishga imkon beradi. v «Paxta» texnik qo'mitasi Rossiya, Xitoy, Xindiston, Bangladesh, Germaniya, Ispaniyadagi paxtani dastlabki ishlash uskunalarini ishlab chiqaruvchi va paxta tolasi iste'molchilari bo'lgan tashkilotlar hamda korxonalar bilan amaliy aloqalar o'rnatilgan. O'zbek paxtasini halqaro reytingini yanada oshirish maqsadida uyushma va uning tarkibiy ishlab chiqarish bo'linmalari halqaro paxta va sanoat yarmarkalari, kooperatsion birjalari hamda paxta mavzusi bo'yicha boshqa tadbirlarni tashkil qilish va o'tkazishda faol qatnashmoqda. Barcha paxta tozalash korxonalarida paxta tolasini har bir toy bo'yicha sertifikatsiyalash yo'lga qo'yildi. Buning uchun respublikaning barcha xududlarida O'zbekiston «Sifat» Markazining zamonaviy o'lchov uskunalari bilan jixozlangan HVI tizimidagi laboratoriyalari ishlab turibdi. Barcha xududlarda xaridorlarga qulay sharoitli, foydali shartlar asosida paxta tolasini sotadigan terminallar tizimi ham tashkil etilgan. Sifat masalalarida hodimlarning Standartlashtirish, metrologiya, sertifikatsiyalashtirish ilmiy tekshirish instituti (SMS ITI) da 2006-2007 yillarda "Paxtasanoat Ilmiy markazi" ikki nafar xodimlari tegishli mutaxassislik bo'yicha malakalarini oshirishgan. 2012 yilda viloyatlar tizimidagi korxona mutaxassislari belgilangan rejaga binoan malakalarini oshirdilar. Hamda I-2012-11-A davlat granti loyiha doirasida g'aramlarda saqlanayotgan paxtaning haroratini o'lchash qurilmasini ishlab chiqildi.

Rahbar	Tulaev A			001.429.053.BMI. 2015 y.	Варак
Bajardi	Shatbaev F				
Узг	Варак	№ хужжат	Имзо	Сана	